

DEDE KORKUT

Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research
Cilt/Volume 9 Sayı/Issue 21 Nisan/April 2020 s. 63-96.
DOI: <http://dx.doi.org/10.25068/dedekorkut326>
Mainz-Almanya/Germany

Özgün Makale/ Original Article

Geliş Tarihi: 23.02.2020
Kabul Tarihi: 29.02.2020

Osmanlı Metinlerinde Hz. Dâvûd

Prophet David in Ottoman Texts

İncinur ATİK GÜRBÜZ*

Öz

Kur'ân-ı Kerîm'de insanlara ibret olması için çeşitli anlatılara yer verilmiştir. Bu ibretlik anlatıların başında peygamber kıssaları gelmektedir. Bu kıssalar, farklı sanat dallarında çeşitli formlarda işlenerek daha geniş kitlelerin bu ibretlik öykülerden yararlanması sağlanmaya çalışılmıştır. Söz konusu kıssalar, edebiyat alanında yazılı ve sözlü anlatılara konu olmuştur. *Kur'ân-ı Kerîm*'de bahsedilen ve sanat eserlerine konu edilen peygamberlerden biri de Hz. Dâvûd'dur. *Kur'ân-ı Kerîm*'de Hz. Dâvûd'dan bahsedilmiş olmakla birlikte nesebi ve hayatı hakkında çok fazla ayrıntıya yer verilmemiştir. Ayrıca "Hz. Dâvûd kıssası" diye adlandırılabilir bütün hâlinde bir anlatım da söz konusu değildir. Buna karşın edebî metinlerde Câlût'u yenmesi, hem peygamber hem de sultan olması, adaletli olması, demiri elleriyle yumuşatıp şekillendirmesi, zırh yaparak geçimini temin etmesi, güzel sesiyle Zebûr'u okuması, ibadetlerindeki samimiyeti, bütün canlıların zikrine, ibadetine eşlik etmesi gibi hayata dair ayrıntılarla konu edilmiştir. Bahse konu olan bu anlatıların kaynakları arasında Kur'an, hadis, İslam tarihleri yanında İsrailiyât türündeki eserlerin yer aldığı görülür. Bu çalışmada yukarıda zikredilen kaynaklarda yer alan bilgilerden hareketle Hz. Dâvûd'un hayat hikâyesi ortaya konularak edebî metinlerde yer alan onunla ilgili çağrışım dünyası tespit edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk edebiyatı, edebî metinler, peygamber kıssaları, Hz. Dâvûd

Abstract

Various narratives are stated in the Quran to guide people. The stories of the prophets are at the top of these guiding narratives. In different art branches, it has been aimed to address these stories in various forms and to enable larger masses to benefit from these guiding narratives. These stories have been the subject of written and oral narratives in the field of literature. One of the prophets who is mentioned in the Quran and has become the subject of works of art is Prophet David. In the Quran, Prophet David is mentioned, however, few

* Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Meram/Konya-Türkiye. Elmek: incinuratik@hotmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4551-9741>

details are given about his ancestors and life. Additionally, there is no narrative as a whole, which can be named as "the Story of Prophet David". On the other hand, in the literary texts, he was mentioned with the details related to his life such as the fact that he defeated Goliath, was both a prophet and a sultan, was fair, softened and shaped iron with his hands, ensured his livelihood by making armors, read Psalms with his beautiful voice, was truthful in his prayers and accompanied the invocation and prayers of all the living beings. Among the sources of these narratives, it is seen that there are works such as the Quran, the hadiths and the history of Islam as well as the works of Isra'iliyyat. In this study, an attempt will be made to put forward the life story of Prophet David and to reveal the world of association related to him in the literary texts relying on the information in the above-mentioned sources.

Keywords: Classical Turkish Literature, literary texts, prophet stories, Prophet David.

Giriş

İslam inancına göre ilk insan ve ilk peygamber Hz. Âdem'dir. Son peygamber ise Hz. Muhammed'dir. İkisi arasında İlahî tebliğ için insanlara çok sayıda peygamber gönderilmiştir. Çeşitli kaynaklarda peygamber sayısı yüz yirmi dört bine, hatta iki yüz yirmi dört bine kadar çıkabilmektedir. *Kur'ân-ı Kerîm*'de bu peygamberlerden yirmi beş tanesinin ismi geçmektedir. İslam inancına göre bunlardan dört tanesine kutsal kitap indirilmiştir. Bunlardan başka bazı peygambere de "suhuf" adı verilen İlahî metinler indirilmiştir. Söz konusu kutsal kitaplarda İlahî emir ve yasaklarla birlikte daha önceki peygamberlerle kavimlerin düştükleri bazı durumlara atıf yapılarak onların bu durumlar karşısındaki tavırları ya tavsiye edilmiş ya da kaçınılması gereken bir davranış biçimi olarak sunulmuştur. Bu çerçevede *Kur'ân-ı Kerîm*'deki çeşitli ayetlerde -hem Hz. Muhammed'e hem de diğer inanalara- sıkıntılara katlanma ve zorluklara sabretme hususlarında "azîm sahibi" peygamberlerin örnek alınması tavsiye edilmiştir. İnsanların tavırlarını ibret alması salık verilen bu peygamberlerden biri de Hz. Dâvûd'dur. *Kur'ân-ı Kerîm*'de dokuz surede on altı kez adı geçen Hz. Dâvûd, Allah'ın "Gerçekten biz, peygamberlerin bazısını bazısından üstün kıldık. (İsrâ 17/55)" tanımlaması/sınıflandırması çerçevesinde kendisine üstünlük verilen peygamberlerdendir. Diğer ayetlerdeki ifadelerden de ona verilen üstünlüğün peygamberlik, kitap, saltanat, güzel ahlak, kulluk/ibadet/takva ve güzel ses olduğu anlaşılmaktadır. Hz. Peygamber de zaman zaman ashabına namaz, oruç, dua, ele emeği ile geçinme gibi hususlarda Hz. Dâvûd'u örnek göstermiştir (Söz konusu ayetler ve hadisler için bk. Karabacak, 2018). Ayet ve hadislerde kendisine çokça atıf yapılan Hz. Dâvûd, bahsedilen hususlarla ilgili olarak çeşitli dinî, tarihî, edebî metinlerde zikredilmiştir.

Kur'ân-ı Kerîm'de ve Hz. Peygamber'in hadislerinde Hz. Dâvûd'un çeşitli özelliklerinden bahsedilmekle birlikte onun kimliği, nesebi ve hayatı hakkında çok az bilgi yer almaktadır. Bu konuda diğer İslâmî kaynaklarda yer alan bilgiler de İsrâiliyyât türünden olup *Ahd-i Atîk*'teki² bilgilerle örtüşmektedir (Harman, 1994: 21). Nitekim başta "kısâs-ı enbiyâ" türündeki eserlerde olmak üzere çeşitli edebî metinlerde yukarıda zikredilen İslâmî kaynaklarda bulunmayan³ pek çok bilgiye yer verildiği görülmektedir.

¹ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bk. Karabacak, 2018: 189.

² Yahudilerin *Tevrat* ve *Zebûr* da dâhil olmak üzere otuz dokuz kutsal kitabının tamamını karşılamak üzere kullanılan *Ahd-i Atîk* ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Harman, 1988.

³ Müslümanların diğer kutsal kitaplardaki bilgiler karşısında nasıl bir tavır takınmaları gerektiğiyle ilgili Ömer Faruk Harman (1988, 500-501) şunları söyler: "Müslümanlar, prensip olarak, Yahudilere indirilen kitapların (*Tevrat* ve *Zebûr*) muhtevalarıyla ilgili gerek *Kur'ân-ı Kerîm*'de gerekse hadislerde verilen

Bu çalışmada Hz. Dâvûd'un Türk edebiyatı metinlerine nasıl yansıdığına tespit edilmesi hedeflenmektedir. Bu süreçte bilgilerin kaynakları da belirtilmeye çalışılacaktır. Ancak verilen bilgilerin doğruluğunun/yanlışlığının ya da İslâmî kaynaklara uygunluğunun tartışılması, bu çalışmanın aslî amaçları arasında değildir.

Dâvûd'a Kadar Kısaca İsrailoğullarının Serüveni

“İsrâîl” lakabıyla anılan Hz. Yâkûb, Yahudilerinin atası olarak kabul edilir. Hz. Yakub'un on iki tane oğlu vardır ve bunlar on iki İsrail kabilesini oluşturmuştur. Hz. Yakub'un en sevdiği oğlu olan Hz. Yusuf'un kardeşleri tarafından kıskanılması sonucu başlayan olaylar zinciri, onun Mısır'a yönetici olmasıyla sonuçlanmıştır. Başlangıçta Kenan'da⁴ yaşayan Hz. Yakûb, burada yaşanan şiddetli kıtlık ve kuraklık nedeniyle ve Hz. Yusuf'un daveti üzerine ailesini de yanına alarak Mısır'a göç etmiş ve buraya yerleşmiştir. Hz. Yusuf zamanında refah içinde yaşayan İsrailoğulları, onun ölümünden sonra değişen şartlardan şikâyetçi olmuş hatta idarecilere karşı ayaklanmışlardır. Bunun sonucunda dört asır süren bir baskı dönemi yaşamışlardır. Bu durum, Hz. Mûsâ'nın kendilerine peygamber olarak gönderilmesi ve Mısır'dan çıkmalarıyla sonlanmıştır. Ancak İsrailoğulları, Mısır'dan ayrıldıktan sonra da mutlu olmayıp Hz. Mûsâ'ya ve yaratıcıya karşı pek çok kez isyan etmişlerdir. Hz. Mûsâ ile birlikte kırk yıl boyunca çöllerde dolaşmışlardır. Hz. Mûsâ'nın ölümüne kadar Yahudilerin idaresi peygamberler tarafından gerçekleştirildiği için bu döneme “Peygamberler Devri” denir. Hz. Mûsâ'nın ölümünden sonra -onun lider olarak seçtiği- Yûşa b. Nûn'un önderliğinde İsrailoğulları tekrar Kenan'a dönerler. Yûşa b. Nûn, yerleştikleri bu toprakları on iki kabile arasında eşit olarak paylaşır. “Hâkimler⁵ Devri” olarak adlandırılan bu dönemin sonlarında, toplumsal bozulmalara ek olarak komşu ülkelerle yaşanan sorunlar ve harpler, İsrailoğullarının yaşadığı sıkıntıları artırır.

Bu dönemin sonunda İsrailoğullarına peygamber olarak Samuel gönderilir⁶. İsrailoğulları o zaman kadar Hz. Musa'nın duasıyla Allah'ın kendilerine verdiği sandığın yardımıyla düşmanlarına galip gelmişlerdir. Ancak Câlût bu sandığı onların ellerinden alınca bu üstünlüklerini kaybetmişlerdir (Cemiloğlu, 1994: 204). Bunun üzerine İsrailoğulları, Samuel'den -başka milletlerde olduğu gibi- kendilerini yönetecek, toplumdaki bozulma ve yozlaşmaları önleyecek bir kişiyi kral atmasını isterler. Samuel de Tanrı'ya dua eder ve “seçme işlevinde kullanılacak” bir değnek ya da kamış [*Hindî*

bilgilerden bugünkü *Ahd-i Atik* külliyatı içinde bulunanları doğru kabul etmekle birlikte, bu iki temel İslâmî kaynağa ters düşen bilgilerin tahrif neticesinde ortaya çıktığına ve bu sebeple reddedilmesi gerektiğine inanırlar. Ayrıca *Ahd-i Atik*'te yer alıp temel İslâmî kaynaklarda bulunmayan, ancak İslâmî inanç ve telakkilere de aykırı bir yanı olmayan bilgilerin doğru olabileceğini kabul ederler. Bunların dışında Müslümanların kesin bilgi sahibi olmadıkları hususlarda takınacakları tavır ise Hz. Peygamber'in şu hadisi açıklamaktadır: 'Ebû Hüreyre diyor ki: Ehl-i kitap olan Yahudiler Tevrat'ı İbrânîce metninden okurlar, Müslümanlara ise Arapça tefsir ederlerdi. Bu hususta Resûlullah ahabına, Ehl-i kitabın sözlerini ne doğrulayın ne de yalanlayın; ancak, Allah'a, bize indirilene, İbrâhim'e, İsmâil'e, İshak'a, Ya'kûb'a ve oğullarına indirilene, Mûsâ ve İsâ'ya verilene ve bütün peygamberlere rableri tarafından gönderilene inanınız; onlar arasında bir ayırım yapmayız, biz Allah'a teslim olanlarız. (*Kur'ân-ı Kerîm*, Bakara 2/136)' deyin buyurmuştur.”

⁴ Kenan, günümüzdeki Filistin, İsrail, Lübnan topraklarıyla Ürdün, Mısır ve Suriye kıyılarını kapsamaktadır.

⁵ Bu hâkimler, peygamber olmadıkları gibi kral ya da seçilmiş insanlar değillerdir. Liderlikleri tamamen kendi yetenek ve becerileri sayesinde herkesçe kabul edilmiş halk kahramanlarıdır (bk. Kurt, 2009: 262).

⁶ *Kur'ân-ı Kerîm*'de böyle bir peygamberden bahsedilmezken başka bazı İslâmî kaynaklarda Şemûn veya Uşmuil şeklinde geçmektedir. Hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Kurt, 2009: 271.

Mahmûd- Kısâs-ı Enbiyâ 5847- 5851. beyitler (Karataş, 2013: 646)] getirterek kral olacak kişinin bu değneğin boyunda olacağını söyler. Ne var ki İsrailoğulları içinde boyu bu kadar uzun olan bir kişi yoktur. Samuel, esasen debbağlık [Muhammed bin Yûsuf, *Kısâsu'l-Enbiyâ* (Eldemir, 2011: 84)] ya da sakalık yapan ve o sırada kaybettiği atını/eşeğini aramakta olan Tâlût'u -boyu "seçici" değneğe/kamuşa eşit olduğu için- hükümdar tayin eder. İsrailoğulları başta onun ne Levi'nin peygamber soyundan ne de Yahuda'nın kral soyundan gelmediği, kendileri kadar zengin ve bilgili olmadığı gerekçesiyle Tâlût'un hükümdarlığını kabul etmek istemezlerse de Samuel'in telkinleriyle, Câlût'un ele geçirdiği sandığı geri alması gibi bazı mucizeler göstermesi şartıyla sonunda ona tabi olurlar [Cemiloğlu, 1994: 204-205; Hindî Mahmûd, 2013: 646 (5847-5856. beyitler); Taberî, 1991: II/669-671]. Tâlût'un hükümdar olma süreci *Ahd-i Atîk*'te tamamen farklı anlatılır. Buna göre Tâlût⁷ (*Ahd-i Atîk*'te Saul), Samuel'in çektiği kura sonucu kral olarak seçilir ve halk büyük bir sevinçle onun krallığını kabul eder (bk. Kurt, 2009: 265). Böylelikle İsrailoğullarının "Krallar Devri" olarak adlandırılan dönemi başlar.

Tâlût, krallığı süresince Moab, Ammoni, Edom, Amelek kavimleriyle ve özellikle de Filistilerle savaştır. Amelekilerle yaptığı savaş sırasında Samuel'e saygısızlık yapar ve Tanrı'nın emirlerine karşı gelir. Hz. Dâvûd bu sırada tarih sahnesine çıkar. Bir rivayete göre Tâlût'un itaatsizliği üzerine Tanrı, yeni bir hükümdar seçmesi için Samuel'i görevlendirir ve o da Beytülahm'e giderek kral adayı Dâvûd'u mesheder⁸. Diğer bir rivayete göre Dâvûd, Tâlût'un yaşadığı ruhsal bunalımı atlatması için lir çalması amacıyla saraya getirilir. İslamî kaynaklarda da zikredilmiş olan diğer bir rivayete göreyse Câlût ile savaştık seçilmiş kişi olarak karşımıza çıkar. Hz. Dâvûd, Tâlût'un ölümünden sonra -bir rivayete göre de onun yerine geçen oğlunun ölümünden sonra- hükümdar olur ve Kudüs'ü başkent yaparak buradan İsrailoğullarını yönetir (Ayrıntılı bilgi için bk. Harman, 1994; Kurt, 2009: 261-275; Kurt, 2010; Taberî, 1991: II/664-688). İsrailoğulları tarihinin Hz. Dâvûd'un hükümdarlığına kadar olan kısmı kısaca bu şekildedir.

Hz. Dâvûd'un Kimliği

Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Dâvûd'un Hz. Nûh soyundan geldiği bildirilmektedir (En'am 6/84). *Ahd-i Atîk*'e göre Yahuda sıbtının önde gelenlerinden olan ve Beytülahm'de ikamet eden Yesse'nin sekizinci oğludur. Hz. İbrahim'e ulaşan şeceresi ise şu şekildedir: Dâvûd, Yesse, Obad, Boaz, Salmon, Nahşon, Aminadab, Ram (Ardam), Hetsron, Perets (Faris), Yahuda, Ya'kûb, İshak, İbrâhim (Harman, 1994: 21; Nânâ, 2008: 155). Bazı kaynaklar onun Hûd Peygamber'in neslinden olduğunu, dört kardeş olduklarını ve peygamberliğin ona nasib olduğunu kaydeder: *Dâvûd İsrâ'il'den nesl-i Hûddan/Olalar dört birader cümle Hûd'dan // Hudâ lâyıık görür Dâvûdî dinür/O Yezdân emriyle peygamber olur* [Hindî Mahmûd, *Kısâs-ı Enbiyâ*, 5812-5813. beyitler (Karataş, 2013: 643); Cemiloğlu, 1994: 204]. Ayrıca Tâlût'tan sonra ve oğlu Hz. Süleyman'dan önce Yahudilerin hükümdarı olmuştur. Hz. Dâvûd, Yahudiler tarafından bir kral olarak kabul edilirken, *Kur'ân-ı Kerîm*'de onun hükümdarlığı yanında Yahudilere gönderilmiş

⁷ Evliyâ Çelebi, Melik Tâlût'un Hz. Davud asrında halife olup Hz. Davud'a öğrenci olduğu bilgisini vermiştir (Kahraman vd., 2003: I-2/561).

⁸ İsraililer, kral olarak seçilen kişinin Tanrı tarafından seçildiğini sembolize eden ve kökeni oldukça eskiye dayanan yağla birini meshetme (kutsama) geleneğini erken Babillilerden almışlardır (bk. Nânâ, 2008: 162).

bir peygamber olduğunu bildirilir. Bu özellikleriyle -bilindiği kadarıyla- kendisine hem hükümdarlık hem de peygamberlik verilmiş olan ilk insandır. Hz. Dâvûd, bir peygamber olarak ibadetleri sistemleştirmiş; bir devlet adamı olarak da sürekli bir ordu kurmuş, krallığın idaresini belli bir düzene koyarak devleti güçlendirmiştir. İsrailoğulları onun hükümdarlığı döneminde tam anlamıyla yerleşik medeniyete geçmişlerdir (Harman, 1994: 22).

Kaynaklardan Hz. Dâvûd'un görünümü ve karakteri ile ilgili çeşitli bilgiler edinmek mümkündür. Harman'ın aktardığına göre *Ahd-i Atîk*'te, kızıl, kırmızı yüzlü, güzel gözlü ve hoş bakışlı, lir/çeng çalan cesur bir yiğit, cenk eri, sözünde tutarlı ve yakışıklı olduğu belirtilmiştir. Taberî'de ise bedeni ve saçını kızıl, sarı benizli, mavi gözlü, az saçlı ve kısa boylu; gür ve güzel sesli, iyi huylu, temiz kalpli, çok anlayışlı ve çok güçlü olarak tasvir edilmiştir (Harman, 1994: 21. Ayrıca bk. Kurt, 2009: 278).

Ayrıca Hz. Dâvûd'a Allah tarafından verilmiş çeşitli hasletler söz konusudur. Bu özellikleri onun hem hükümdar hem de peygamber olarak söz sahibi olmasını kolaylaştırmıştır. Bu hasletlerden birisi, merhametli olmasıdır. Tâlût (ya da Samuel), Câlût ile savaştıracak kişiyi ararken Hz. Dâvûd'un bir dereden geçemeyen koyunları ikişer ikişer taşıyarak suyun karşısına geçirdiğini görür ve hayvanlara böylesine merhamet gösteren birisinin halka çok daha merhametli davranacağını düşünür [Muhammed bin Yûsuf, *Kısâsu'l-Enbiyâ* (Eldemir, 2011: 92)]. Hindî Mahmûd da Allah'ın Hz. Dâvûd'a üç haslet verdiğini belirtir: *Hudâ Dâvûda üç haslet müyesser/İdüpdür nakl olmur dinle bî-ser* [Hindî Mahmûd, *Kısâs-ı Enbiyâ*, 5921. beyit (Karataş, 2013: 652)]. Sonra da bunları sırasıyla güzel ses, kuvvet ve korkusuzluk olarak sıralar⁹. Edebî metinlerde -bunlardan başka- onun ibadetlerinden ve adaletinden de bahsedilmiştir.

Hz. Dâvûd ilk olarak Câlût ile olan mücadelesiyle tanınır, sonrasında da kendisine Allah tarafından peygamberlik ve hükümdarlık verilmesiyle İsrailoğulları içerisinde önemli bir figür hâline dönüşür. Bu bakımdan Hz. Dâvûd'un hikâyesine Câlût ile olan mücadelesinden başlamak yerinde olacaktır.

Hz. Dâvûd'un Câlût (Golyat) ile Savaşı

Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Dâvûd'un Câlût'la olan mücadelesinden üç ayette oldukça genel bir şekilde bahsedilmiştir¹⁰. Hz. Dâvûd'un Câlût'u öldürmesi ise "Dâvûd da Câlût'u öldürdü. (Bakara 2/251)" şeklinde geçer. Olayın nasıl gerçekleştiğine dair herhangi bir ayrıntıya yer verilmez.

⁹ Söz konusu beyitlerin metinleri, aşağıda uygun bağlamlarda verilecektir.

¹⁰ "Tâlût askerlerle beraber (cihad için) ayrılınca 'Biliniz ki Allah sizi bir ırmakla imtihan edecek. Kim ondan içerse benden değildir. Eliyle bir avuç için müstesna kim ondan içmezse bendendir.' dedi. İçlerinden pek azı müstesna hepsi ırmaktan içtiler. Tâlût ve iman edenler beraberce ırmağı geçince 'Bugün bizim Câlût'a ve askerlerine karşı koyacak hiç gücümüz yoktur.' dediler. Allah'ın huzuruna varacaklarına inananlar, 'Nice az sayıda bir birlik Allah'ın izniyle çok sayıda birliği yenmiştir. Allah sabredenlerle beraberdir.' dediler." (*Kur'ân-ı Kerîm*, Bakara 2/249)

"Câlût ve askerleriyle savaşa tutuştuklarında 'Ey Rabbimiz! Yüreğimizi sabırla doldur; bize direnme gücü ver; kâfir kavme karşı bize yardım et.' dediler." (*Kur'ân-ı Kerîm*, Bakara 2/250)

"Sonunda Allah'ın izniyle onları yendiler. Davud da Câlût'u öldürdü. Allah ona (Davud'a) hükümdarlık ve hikmet verdi, dilediği ilimlerden ona öğretti. Eğer Allah'ın insanlardan bir kısmını diğerleriyle savması olmasaydı elbette yeryüzü altüst olurdu. Lâkin Allah bütün insanlığa karşı lütuf ve kerem sahibidir." (*Kur'ân-ı Kerîm*, Bakara 2/251)

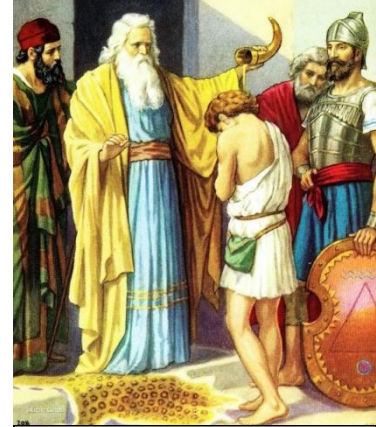
*Kitâb-ı Mukaddes'*te ise Efratlı Yesse'nin oğlu Hz. Dâvûd, Câlût'u öldürmesiyle ve Tâlût'un (Saul) ordusunda gösterdiği başarılarla anılmaya başlar. İsrâiloğulları, Giritli Filistiler ile Soko şehrinde karşı karşıya gelirler. Bu karşılaşmaya sebep olan ise kutsal emanetlerin saklandığı sandığın Filistiler tarafından alınmış olmasıdır. Filistî kralı Câlût'un karşısına çıkmaya kimse cesaret edemez. Tâlût, onunla savaşılabilecek olan kişiye krallığını vermeyi ve onu kızıyla evlendirmeyi vaat eder¹¹. Hz. Dâvûd, Câlût'a karşı savaşmak ister. Tâlût izin vermek istemese de Hz. Dâvûd ısrar eder. Daha önceden topladığı taşları, asası ve sapanıyla Câlût'a karşı gelir. Sapanıyla attığı taş Câlût'un kafasına isabet eder. Yere düşen Câlût'un kafasını kılıç ile keserek onu öldürür. Kısaca bu şekilde özetlenebilecek olan olayın gerçekleşme biçimi *Kitâb-ı Mukaddes'*te ve buradan beslenen ikincil İslâmî kaynaklarda daha ayrıntılı olarak yer alır.

Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki Hz. Dâvûd ile Câlût'un mücadelesi,

Resim1: Pietro da Cortona'nın (1596-1669) Davud'un aslanın ağzından kuzuyu kurtarmasını tasvir eden tablosu. <https://www.unique-canvas.com/artprints/pietro-da-cortona-artwork-787121.html>

İsrailoğulları tarihindeki en dikkat çekici olaylardan biridir. Sürekli çevresindeki topluluklarla savaşmış olan İsrailoğullarının tarihinde bu mücadeleyi böylesine önemli kılan şey, fizik kurallarına aykırı oluşuyla ilgilidir. Hadiseye tam da bu yönüyle, imkânsızlıkların Allah'ın yardımıyla mümkün hâle gelebileceğini gösteren bir kıssa olarak çeşitli kaynaklarda atıf yapıldığı görülmektedir. Mücadelenin fizik kurallarına aykırılığı, olay boyunca serpiştirilmiş bazı unsurlarla hissettirilmeye/sezdirilmeye çalışılmıştır. Bunların başında Hz. Dâvûd ile Câlût arasındaki fiziksel dengesizlik - hatta dengesizlikten öte zıtlık- gelmektedir. Konuyla ilgili kaynaklarda bu zıtlık,

Resim 2: Hz. Dâvûd'un Samuel tarafından yağ boynuzuyla kutsanması. <https://espanol.ucg.org/miembros/bajo-el-lente/109-1-samuel-16-17-las-hazanos-de-david>

Câlût'un altı arşın ve bir karış olarak verilen uzun boylu, devasa vücuduyla insanların en iri gövdelisi, en kuvvetlisi ve en bahadırı olarak tanımlanmasına karşın, Hz. Dâvûd olabildiğince zayıf, kısa boylu ve sarı benizli bir çocuk olarak tasvir edilmiş olmasıyla vurgulanmıştır. Ancak Hz. Dâvûd, fiziksel yoksunluklarına karşın, bunlara tezat oluşturacak şekilde güç, cesaret ve nişancılık yetenekleriyle donatılmıştır. Dâvûd'un daha çocukluğundan itibaren sahip olduğu bu yeteneklerin, kahramanlık anlatılarında sıklıkla görülen ve kahramanın ortaya çıkışına "psikolojik hazırlık" işlevini üstlenen bazı olağanüstü özelliklerle benzerlik gösterdiği dikkati

¹¹ Cihângir pehlevân dinildi Câlût/Dönüben askerine didi Tâlût
Bunun her kim meydânına gire/Ki mülk üç bahş olup biri virile
Güveygi ola virem kızım ana/Bu dem göstere mertlik bunda bana
Gürür Dâvûd çeri içine ol ân/Karındaşları görür anı iy cân
Neye geldün dimişler ana anlar/Dimiş Câlütü öldürmege erler [Hindî Mahmûd, *Kısâs-ı Enbiyâ*, 5875- 5879. beyitler (Karataş, 2013: 648)]

çekmektedir. Hz. Dâvûd, daha küçük yaşlarındayken bir gün babasının yanına gelerek “Babacığım, ben sapanımla neye taş atarsam onu yere seriyorum.” der. Babası, “Ey oğlum, Tanrı onu senin geçinme aletin yapmıştır.” diye cevap verir. Başka bir zaman “Babacığım, dağa gitmiştim, yerde yatan bir aslana rastladım ve ondan hiç korkmayarak üzerine binip kulaklarından tuttum [bana itaat etmeyince ellerimle iki çenesinden tutup başını ikiye ayırdım [Muhammed bin Yûsuf, *Kısâsu'l-Enbiyâ* (Eldemir, 2011: 90)].” der. Babası, “Sevin, ey oğlum. Bu hayırlı bir işarettir. Tanrı sana ihsanda bulunacaktır.” diye karşılık verir (Taberî, 1991: II/677). Kendisinin Câlût'la savaşıyor kişi olup olmadığını öğrenmek için gelen Tâlût'a da koyunlara saldıran aslan, sırtlan ve kurt gibi yırtıcı hayvanların kafalarını elleriyle ikiye ayırdığını söyler [Muhammed bin Yûsuf, *Kısâsu'l-Enbiyâ* (Eldemir, 2011: 92)]. Dâvûd bu söylemler üzerinden muhtemelen ailesi içerisinde muhatap olduğu “zayıf/güçsüz” imajını silmek istemiştir. Ancak gösterdiği olağanüstü başarıları babasına anlatınca babasından beklediği tepkiyi görememiştir.

Hz. Dâvûd'un Câlût'un karşısına çıkma süreci de olağanüstülüklerle örülmüştür. İsrailoğulları Câlût'un karşısında çaresiz kalınca Tanrı, peygamber Samuel'e Câlût'u yenecek kişinin Yesse'nin oğullarından birisinin olduğunu haber vermiş ve onu bu kişinin kimliğini belirlemekle görevlendirmiştir. Samuel, kendisine verilmiş olan içinde yağ bulunan bir boynuzla demirden yapılmış bir fırından oluşan “seçici materyaller”¹² kullanarak doğru kişiyi bulabilecektir. Bir rivayete göre Samuel Peygamber, doğru savaşçıyı Tanrı'nın işareti üzerine sadece Yesse'nin oğulları arasında aramıştır. Yesse'nin kendisine gösterdiği oğulları sınamayı geçemeyince Samuel ısrarla başka oğlu olup olmadığını sorar. Yesse, başka oğlu olmadığını söyler. Ancak Samuel, Tanrı'nın ikazı üzerine ısrarla sorunca Yesse, aslında o sırada koyunları otlatmakta olan Dâvûd isminde küçük bir oğlu olduğunu, ancak “kısa boylu ve zayıf (hakir) olduğu için onu göstermeye halktan çekindiğini ” söyler [Muhammed bin Yûsuf, *Kısâsu'l-Enbiyâ* (Eldemir, 2011: 91)]. Samuel bu kez Dâvûd'u sınar ve Dâvûd seçici materyallerin sınamasını geçerek seçilmiş savaşçı olarak ortaya çıkar. Taberî'ye göre ise peygamber seçici materyalleri Talût'a göndererek “Calût'u öldürecek adam bu boynuzu başı üzerine koyduğu zaman içindeki yağ kaynayacak, sonra yağı sürünecek, fakat yüzüne akmayacak, bu boynuz onun başı üzerinde bir taç şeklini alacaktır. Doğru kişi fırına girince fırını tam olarak dolduracak, ne eksiklik ne de fazlalık olacaktır. [Muhammed bin Yûsuf, *Kısâsu'l-Enbiyâ* (Eldemir, 2011: 91)]” demiştir. Tâlût, peygamberin işareti ile Câlût'u yenecek savaşçıyı bulmak için boynuzla fırını bütün İsrailoğulları üzerinde dener. Uygun olmayan bir kişi içine girdiğinde çalkalanıp uğuldayan fırın, Dâvûd içine girince daralır, zayıf vücutlu olan Dâvûd'un vücudu fırının içini doldurur (Taberî, 1991: II/677-678). Böylelikle İlâhî bir işaretle Câlût'u yenecek kişinin Dâvûd olduğu tespit edilmiş olur.

Peygamber Samuel'in, Câlût'u yenecek kişiyi bulmak için geldiğinde babası diğer bütün oğullarını gösterdiği hâlde Dâvûd'u göstermemiş olmasını, çelimsizliğinden dolayı onu insanların önüne çıkarmaktan utanmasını ve koyun gütmeye göndermesini Abdî şu şekilde anlatmıştır: *Hiç bu nişâna muvâfık bulunmadı birisi/Denildi veledlerinden kaldı mı hiçbir kesi kişi // Dedi yok dedi İşmevîl yâ Rab budur kalmadı/Hak dedi kizbi etdi İşâ İşmevîl dedi Hak her ne dedi // Dedi İşâ yâ nebiyallâh Hak gerçek*

¹² Muhammed bin Yûsuf'un *Kısâsu'l-Enbiyâ* tercümesinde Tâlût'un hükümdar olarak belirlenmesi sürecinde asa/değnek ile birlikte seçici boynuzun da kullanıldığı kaydedilmiştir (Eldemir, 2011: 84). Bu durum, yağ boynuzunun İsrailoğulları tarafından sürekli kullanılan bir seçici materyal olduğuna işaret etmektedir.

deyibdür/Adına Dâvûd denilir küçük oğlum kalıbdur // Halka göstermen elden anı utanmışdur meger/Hakârat için fülân mekânda ol koyun güder [Abdî, *Termîmü'l-İnkisâr*, 1453-1456. beyitler (Oktar, 2019: 315)]. Hindî Mahmûd'un *Kısâsü'l-Enbiyâ'*ında ise burada anlatılan seçme süreçlerine yer verilmemiştir. Kaynaklardaki bilgilere göre babası Hz. Dâvûd'u savaflara katılmaktan da alıkoymuştur. Diğer kardeşlerini savaflara göndermişken ve Hz. Dâvûd da kardeşleriyle birlikte savafla katılmak istemişken onun seferlere katılmasına izin vermemiş, onu sürülerin çobanlığıyla ve kardeşlerine azık götürmekle görevlendirmiştir. Hatta babasından başka kardeşleri de onun kendileriyle birlikte savafla katılmasına izin vermeyip onu koyunların başında çoban olarak bırakmıştır. Hz. Dâvûd ise savafla katılmayı arzu ettiği için yerine başka bir çoban bulup gizlice orduyu takip ederek sonunda Câlût'un karşısına çıkmıştır: *Asâkir ile Tâlût gider idi/O Dâvûd tağda koyun güder idi // Dâvûd ihvânı hâzır oldı yola/ Dâvûd diledi ol da bile ola // Karındaşları sen gitme didiler/Dimiş yoldaş ola kırklar yediler // Gelüp Dâvûd tağa koyunu görür/O koyunları bir çobana virür // Gider tağdan tağa askeri gözler/Savafla bile olmaklığı özler* [Hindî Mahmûd, *Kısâs-ı Enbiyâ'*, 5863- 5867. beyitler (Karataş, 2013: 647)]. Bu süreç, 14. yüzyılda kaleme alınmış yazarı bilinmeyen bir *Kısâsü'l-Enbiyâ'*da da Hindî Mahmûd'un *Kısâsü'l-Enbiyâ'*sındaki gibi anlatılmıştır (bk. Cemiloğlu, 1994: 206).

Bu tür "hazırlayıcı anlatılar"la okuyucunun/dinleyicinin zihni, kahramanın sahip olduğu olağanüstü özelliklere hazırlanır. Fiziksel yoksunluklarına rağmen böylesine üstün özelliklere sahip olması, onun kahramanlık imajını pekiştirici bir etki oluşturur. İlahî güç onu kahraman olarak seçmişken sahip olduklarıyla yaşadığımız dünyanın insanları onun gücüne inanmaz. Esasen bu durum, yani kimsenin inanmadığı bir kişiden bir kurtarıcı kahraman çıkarmak, İlahî olanın kudretine yapılan bir vurgudur.

Olağanüstü olaylar bunlarla sınırlı değildir. Hz. Dâvûd, Câlût'a karşı verdiği mücadeleyi, daha çocukluğundan itibaren kullanmada uzmanlaştığı sapanından fırlattığı taşlarla kazanmıştır. Anlatının

niteliği göz önünde bulundurulduğunda, nasıl ki kötülüğün temsilcisi konumundaki Câlût'u alt edecek Dâvûd sıradan bir insan değilse ve olağanüstü pek çok özellikle donatılmışsa, ona atılacak taşların da sıradan olmaması beklenir. Bu çerçevede çeşitli kaynaklarda söz konusu taşlara bazı olağanüstülükler atfedildiği görülmektedir. Şöyle ki Dâvûd, Câlût ile savaflmaya giderken yolda rastladığı üç taş dile gelerek ona "Câlût'a atıp onu öldürmek üzere kendilerini yanına almasını" söylerler. Dâvûd da onları alıp ok torbasına koyar (Taberî, 1991: II/678). Taşlardan

Resim 3: Michelangelo'nun 1501-1504 yılları arasında yaptığı, bugün Floransa'da Galleria dell'Accademia'da bulunan meşhur David heykeli. Heykelin sol elinde sapan, sağ elinde taş bulunmakta. [https://en.wikipedia.org/wiki/David_\(Michelangelo\)](https://en.wikipedia.org/wiki/David_(Michelangelo))

biri "Ey Dâvûd, beni al, Hârûn Peygamber beni filan şaha atınca o şahu öldürdüm." der. Diğeri "Ey Dâvûd, beni götür, Mûsâ Peygamber beni filan şaha atınca o şahu öldürdüm." der. Üçüncü taş da "Ey Dâvûd, ben senin taşım. Allah, beni senin için, benimle Câlût'u

öldürmen için saklamıştır.” der¹³ [Abdî, *Termîmü'l-İnkisâr*, 1461-1466. beyitler (Oktar, 2019: 316); Muhammed bin Yûsuf, *Kısâsu'l-Enbiyâ* (Eldemir, 2011: 92)]. Hindî Mahmûd ise bu taşların mîknâtis taşı olduğu bilgisini vermektedir: *Giderken mîknâtis taşına irer/Hudâ emriyle taş Dâvûd'a söyler // Benümle olısar Câlût ölümü/Hudâ emriyle didüm ben bilümi // Ki benden al senünle olayım ben/Alur Dâvûd hemân üç taş ahsen* [Hindî Mahmûd, *Kısâs-ı Enbiyâ*, 5868-5870 (Karataş, 2013: 648)]. 14. yüzyılda kaleme alınmış bir *Kısâsü'l-Enbiyâ*'da da Hz. Dâvûd'un karşısına çıkan ve kendisini almasını isteyen taşın, mîknâtis taşı olduğu kaydedilmiştir (bk. Cemiloğlu, 1994: 206).

Hz. Dâvûd bu şekilde savaş meydanına gelir. Câlût karşısındaki ordunun azlığını¹⁴ görünce onları tek başına yenebileceğini söyleyerek eski savaş usulüne göre asıl savaştan önce ordusunun önüne mübariz (bk. Pakalın, 1983: II/591) olarak çıkıp kendisiyle birebir çarpışacak bir rakip ister. Onun bu çağrısı üzerine Tâlût'un ordusundan sadece Dâvûd korkusuzca ortaya çıkar. Zira Allah'ın Hz. Dâvûd'a bahsettiği üç hasletten biri korkusuzluktur ve bu özelliği sayesinde pek çok hükümdarı öldürmüştür: *Üçüncü korkı virmemiş ana Hak/Niçe şehleri katl itmişdir el-hak* [Hindî Mahmûd, *Kısâs-ı Enbiyâ*, 5921- 5925. beyitler (Karataş, 2013: 652)]. *Ahd-i Atîk*'e göre Tâlût, Hz. Dâvûd'un Câlût'un karşısına çıkma isteğine sıcak bakmaz. Bu karşı çıkış, daha önce de bahsedildiği üzere, muhtemelen onun fiziksel olarak yetersiz görülmesiyle ilgili olmalıdır. Ancak Hz. Dâvûd, kralın karşı çıkışına, “Bir aslan ya da ayı gelip sürüden bir kuzu kaçırınca peşinden gidip ona saldırır, kuzuyu ağzından kurtarırım. Eğer aslan ya da ayı üzerime gelirse boğazından tuttuğum gibi vurur öldürürüm. Kulun aslan da ayı da öldürmüştür. Bu sünnetsiz Filistî de onlar gibi olacak.” diyerek kralı ikna eder (Kurt, 2009: 275). Muhammed bin Yûsuf'a göre Hz. Dâvûd, Tâlût'un isteğiyle zırh giyip silah kuşanarak at üzerinde Câlût'un karşısına çıkmak üzere yola çıkmışken gönlüne kibir ve gurur geldiği için geri dönmüştür. Kendisine ne olduğunu soran Tâlût'a “Allah'ın yardımı olmazsa kuşandığım silahların bana ne faydası olur ki!” diye cevap verir. Tâlût “Madem öyle, nasıl istersen öyle yap.” der. Bunun üzerine Dâvûd sapanını eline alır, torbasını boynuna geçirir ve Câlût'un karşısına bu şekilde çıkar [Muhammed bin Yûsuf, *Kısâsu'l-Enbiyâ* (Eldemir, 2011: 92)]. Abdî de bu rivayeti aynı şekilde nakleder: *Dâvûd erdi meydâna girmesine Talût ana/At silâh verdi binip takındı düşmândan yana // Yakın varacagaz Dâvûd tez yine döndi hemân/Gören halk eylediler kim Dâvud oldı cebân // Hak yardım eder bana silâh neylerem dedi/Kodı silâhu zembîle sapan dakındı yürüdi* [Abdî, *Termîmü'l-İnkisâr*, 1467-1469. beyitler (Oktar, 2019: 316)]. Evliyâ Çelebi ise Hz. Dâvûd'un Câlût'un karşısına

¹³ Söz konusu anlatılarda taşların bu olayın bir parçası olma konusundaki istekleri dikkat çekicidir. Kötülüğün o zamandaki ve o mekândaki en büyük temsilcisi durumundaki Câlût'un öldürülmesi taşlar için de cezbedicidir. Nitekim ilk iki taş daha önce Hz. Mûsâ ve Hz. Hârûn'un kendileriyle birilerini öldürmelerinden gururla bahsetmektedirler. Bu tecrübeleri adeta onların bu işteki maharetlerinin gösterenidir. Üçüncü taş ise Câlût'u öldürmek üzere yaratıldığını söyleyerek varoluş amacını ortaya koyar. Dünya yaratıldığından beri bu an için beklemektedir ve zaten ezelde takdir edilmiş olan kaderin kaza vakti (gerçekleşme zamanı) de gelmiştir. Söz konusu taş, bu mücadelenin bir parçası olarak nihayet varoluş amacını yerine getirebilecektir.

¹⁴ Tâlût'un ordusu Allah tarafından bir imtihana tabi tutulmuştur. Buna göre, askerlerinden karşılına çıkacak akarsudan su içmeden ya da sadece bir avuç içerek geçmelerini istemiş, su içenlerin Allah'ın tarafında olmayacağı belirtilmiştir. Ancak askerlerin çoğu sınamayı geçemeyerek ordudan ayrılmıştır. Öyle ki bir rivayete göre yüz bin askerden geriye sadece üç yüz (Özer, 2006: 92), başka bir rivayete göreyse yüz yetmiş (Cemiloğlu, 1994: 205) asker kalmıştır.

kendi yaptığı zırhla çıktığını belirtir. Hatta onun yaptığı ilk zırhın bu olduğunu kaydeder (Kahraman vd., 2003: I-2/561).

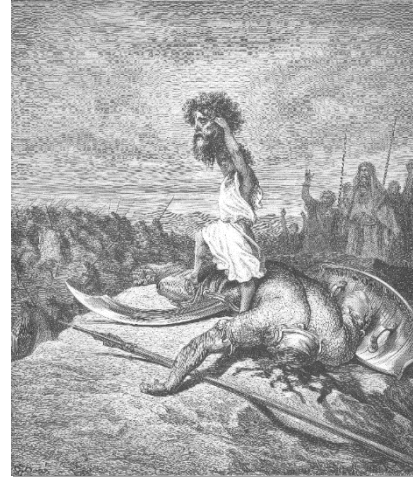
İnsanların en iri cüsselisi, en kuvvetlisi ve en bahadırı durumundaki Câlût, karşısına çıkan çocuk yaştaki kısa boylu ve zayıf Dâvûd'u görünce "Ey delikanlı, geriye dön, sana acıyorum, seni öldüreceğim." der. Zira Câlût'un sadece tolgası üç yüz (ya da üçyüz altmış) batman ağırlığında demirden oluşmaktaydı, kendisi gibi atının cüssesi de eşsizdi. Taberîye göre Câlût her ne kadar iri cüssesinin kibrine kapılıp zahiren böyle tehditler savursa da Hz.

Resim 4: Hz. Dâvûd'un elindeki sapanıyla Câlût'a taş fırlatma anını gösteren Gian Lorenzo Bernini tarafından 1623-24 yıllarında yapılmış olan ve bugün Roma'da Galleria Borghese'de sergilenen heykel. [https://en.wikipedia.org/wiki/David_\(Bernini\)](https://en.wikipedia.org/wiki/David_(Bernini))

Dâvûd'a baktığında içte içe bir korkuya kapılmıştır. Hz. Dâvûd ise onun tehditlerinin altında kalmayarak korkusuzca "Hayır, ben seni öldüreceğim." der (Taberî, 1991: II/678-679). Hindî Mahmûd'a göre Câlût, Dâvûd'un karşısına zırhsız ve silahsız olarak çıkmasına şaşırır. Dâvûd ise onunla savaşmak için silahın da zırhın da gerekmediğini söyler: *Dâvûd Câlûta karşı alsı meydân/Görür Dâvûd'ı ol ânda o hayvân // Dimiş Câlût ana kamı çokalun/Ya niçün tehîsin kamı yarağun // Dimiş sana ne çokal ne yarak/Bre mel'ûn beri gel durma ırak* [Hindî Mahmûd- *Kısâs-ı Enbiyâ* 5882- 5884. beyitler (Karataş, 2013: 649). Muhammed bin Yûsuf ise Dâvûd'un hazırladığı silahlara Câlût'un itiraz ettiğini belirtir. Sapan ve taşın köpek kovalamak için kullanıldığını söyleyen Câlût, Dâvûd'un sapan kullanacak olmasını kendisine hakaret olarak görür. Dâvûd ise Câlût'un üzerine giderek "Sen köpekten daha başıboş ve kötüsün." der. Bunun üzerine öfkelenen Câlût, "Senin etini, kuşlara ve vahşi

hayvanlara nasıl yedireceğim gör bakalım!" diye tehditlerine devam eder. Dâvûd ise "İnşallah bahsettiğin hayvanların ve kuşların rızkı senin etinden olur." diye cevap verir. Sonrasında da torbasından aldığı ilk taşı İbrahim'in, ikinci taşı İshak'ın, üçüncü taşı Yakûb'un Rabb'inin adını anarak sapanına yerleştirir. Allah'ın kudretiyle bu üç taş birbirine kaynayıp tek bir taşa dönüşür. Dâvûd sapanını çevirip taşı Câlût'a fırlatınca taş tolğanın burnuna değip Câlût'un beynine girer ve kafatasını parçalayıp tekrar dışarı çıkar. Bir rivayete göre taş Câlût'un kafasından çıkarken parçalara ayrılır ve bu parçaların her biri Câlût'un ordusundaki askerleri de öldürür¹⁵ [Muhammed bin Yûsuf, *Kısâsu'l-Enbiyâ* (Eldemir, 2011:

Resim 5: Paul Gustave Doré'un (1832-1883) Hz. Dâvûd'un savaş meydanında mağlup ettiği Câlût'un başını kesip zaferini ilan ettiği anı resmettiği tablosu <https://www.wikiart.org/en/gustave-dore/david-slays-goliath>

¹⁵ Abdî de bu süreci Muhammed bin Yûsuf'un anlatısına benzer şekilde aktarır. Ancak o, Muhammed bin Yûsuf'tan farklı olarak Hz. Dâvûd'un Câlût'a üç ayrı taş fırlattığını belirtir [bk. Abdî, *Termîmü'l-İnkisâr*, 1467-1469. beyitler (Oktar, 2019: 316)].

93)]. Hindî Mahmûd, Hz. Dâvûd'un üç taş fırlattığını belirtmiştir. Attığı birinci taş Câlût'un alınına denk gelmiş ve beynini dağıtmıştır. İkinci taş işini bitirmiş, daha üçüncü taş ulaşmadan helâk olmuş, cehennemi boylamıştır: *Sapanın elüne almış komuş taş/Hudâya hamd ile dir gözlemiş baş // Urup alınına beynisin tağtmış/İkinci taşda anun işi bitmiş // Üçüncü irmedin olmuş helâk ol/Cehennemde açılır dir ana yol* [Hindî Mahmûd, *Kisâs-ı Enbiyâ*, 5882-5887. beyitler (Karataş, 2013: 649)]. 14. yüzyılda kaleme alınmış bir *Kisâsü'l-Enbiyâ*' da ise Hz. Dâvûd'un iki taş attığı, birinci taşla Câlût'u alından vurduğu ve Câlût'un hemen o an atının boynuna düştüğü, ikinci taşın da atın başına denk geldiği ve Câlût atıyla birlikte yere yıkıldığı belirtilmiştir. Bundan sonra Tâlût'un ordusu düşman askerini yenmiştir (bk. Cemiloğlu, 1994: 206). Başka kaynaklara göreyse Dâvûd, Câlût'un parmağından yüzüğünü çıkarır, başını keser ve sürükleyerek Tâlût'un önüne bırakır [Muhammed bin Yûsuf, *Kisâsu'l-Enbiyâ* (Eldemir, 2011: 93)]. Olay, *Termîmü'l-İnkisâr*' da da *Kitâb-ı Mukaddes*'teki gibi anlatılmıştır: *Câlût öldi tiz yüğüriüp kesdi Dâvûd başını/Yüzük ile kodı hem Tâlût önünde anı* [Abdî, *Termîmü'l-İnkisâr*, 1477. beyit (Oktar, 2019: 317)].

Görüldüğü üzere kaynaklarda oldukça ayrıntılı bir şekilde anlatılmış olan Hz. Dâvûd'un Câlût'u öldürmesi hadisesi ile ilgili çok çeşitli rivayetler söz konusudur. Bu durum, olayın iyi ile kötünün mücadelesinde bir sembol hâline gelmesiyle ilişkili olmalıdır. Nitekim Gelibolulu Mustafa Âlî de peygamberlerin menkıbeleriyle mucizelerinden öne çıkanları anlattığı kasidesinde Allah'ın halifesi -yani peygamber- olarak takdim ettiği Hz. Dâvûd'un keskin kılıcıyla Câlût'u öldürmesinden bahsetmiştir: *Dâvûd kim halîfe-i Yezdân-ı pâk idi/Câlût'ı katle çekmiş idi âteşin hüsam* [Âlî, *Dîvân*, K18/54 (Aksoyak, 2018: 123)]. Hadisenin böylesine bilinir olmasında ve sembol hâline gelmesinde İlahî kutsal kitapların tamamında ele alınması etkili olmuştur. Bu bakımdan hadise, gerek Yahudi, gerek Hristiyan ve gerekse de İslam dünyasında resim, heykel, edebiyat, müzik, tiyatro, sinema gibi farklı sanat dallarında çok sayıda eserde işlenmiş, pek çok anlatıya konu edilmiştir. Olayı işleyen eser/sanatçı ve anlatan kişi ile anlatının ulaştığı topluluk sayısı arttıkça sanatçının/anlatıcının katkılarıyla rivayetlerde farklılıklar meydana gelmiştir.

Olay hakkında bilgi vermeyi amaçlayan eserlerde hadise oldukça detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Bunların dışında bazı metinlerde de bilgi verme amacı gütmeksizin anlatımı güçlendirmek için teşbih, telmih unsuru olarak kullanıldığı görülmektedir. Edebî metinlerde bu karşılaşma iyile kötünün savaşı olarak görülmüştür. Bu çerçevede Câlût, kötülüğü; Dâvûd ise iyiliği temsil etmektedir. Bu noktada dikkat çekici kullanımlardan birisi Câlût'un nefse, Hz. Dâvûd'un ruha/aşka/mürşide benzetilmesidir. Bu benzetmenin temelinde unsurların iyilikle kötülüğü temsil etme güçleri yer almaktadır. Nasıl ki Câlût, insanlar arasında kötülüğün yeryüzündeki en müşahhas temsilcilerinden birisi olarak kabul edilmişse

Resim 6: Donatello'nun (1386-1466) bugün Floransa'da Bargello Museum'da sergilenen David heykeli. Dâvûd, Câlût ile olan mücadelesini kazanmış, ayaklarının dibinde Câlût'un kesik başı durmakta.
<https://www.wikiart.org/en/donatello/david-1409>

beden ülkesinde de kötülüğün temsilcisi nefistir. Antepli Aynî, aşağıdaki beyitte aşkın Dâvûd'una uymayanları, mezhepsiz olmakla itham eder. Kişinin toplum nezdinde büyük bir hakaret olarak kabul edilen mezhepsizlikten kurtulması için aşk Dâvûd'u olarak tanımlanan mürşide uyması, aşkın rehberliğine tabi olması gerekir. Eğer bunları yapmazsa başına buyruk, alçak nefsi, Câlût'a benzeyecektir. Nefis, günah, kibir gibi kendisini besleyen davranışlarla, Câlût'un devasa bedeni gibi büyüyecek ve beden ülkesine hâkim olacaktır: *Hazret-i Dâvûd-ı aşka uymayan bî-mezhebin/Nefs-i şûm u ser-keşi hem-sîret-i Câlût olur* [Antepli Aynî, *Dîvân*, G33/5 (Arslan, 2004: 112)]. Ahmedî de nasıl ki Dâvûd'un peygamber ve hükümdar olarak hilafet tahtına geçebilmesi için Câlût'u öldürmesi gerektiyse ruhun beden ülkesine hükümrân olabilmesi için de nefsini öldürmesi gerektiğini söyler: *Ahmedî taht-ı hilâfette ol ola Dâvûd/Ki öldüre nefsini kim ol-durur aña Câlût* [Ahmedî, *Dîvân*, G95/7 (Akdoğan, yty: 265)].

Hükümdar ve Peygamber Olarak Hz. Dâvûd

Hz. Dâvud kendisine hem padişahlık hem de peygamberlik verilmiş ilk kişidir. *Kur'ân-ı Kerîm*'de Hz. Dâvûd'un peygamber ve hükümdar olduğu belirtilmiş, ancak sürece ilişkin herhangi bir bilgi verilmemiştir. *Kitâb-ı Mukaddes*'te ise o devirde Natan isimli bir peygamberden bahsedilmekle birlikte Hz. Dâvûd'un peygamber olduğu söylenmez. Ayrıca *Zebûr*'un vahyedilişi ile ilgili de herhangi bir bilgiye yer verilmez (Atik, 2008: 87).

Hz. Dâvud'un yükselişi, Câlût'u öldürmesiyle başlamıştır. Sonrasındaki süreçte de kralın düşüşüne karşın o yükselmeye devam etmiştir. Kral Tâlût'un düşüşü, bir hükümdar olarak Câlût'a karşı kazandığı zaferle birlikte, yani gücünün zirvesindeyken başlar. Ancak onun bu düşüşü doğrudan Hz. Dâvûd ile ilgili değildir. Tâlût, Hz. Dâvûd'un Câlût ile savaşından önce yaptığı bir hatadan, işlediği bir günahtan dolayı Tanrı'nın ve peygamberin desteğini kaybetmiştir. Bu durum onu derinden etkilemiş, umutsuzluğa ve yalnızlığa sevk etmiştir. Üstelik Tanrı onun yerine kral olarak Dâvûd'u seçmiş ve Samuel de onu kral olarak kutsamıştır¹⁶. Bir rivayete göre Hz. Dâvûd ile Tâlût'un tanışması -yukarıda anlatılandan farklı olarak- bu vesileyle olmuştur. Tâlût'un içinde bulunduğu ruhsal bunalımdan kurtulması için çok iyi lir çalan Hz. Dâvûd saraya getirilmiştir. Böylece Hz. Dâvûd'un krallığı için ilk adım atılmıştır. Krallığının ilk basamağı da Câlût'un ölümünden sonra ülkenin bir bölümünde hükümran olmasıdır. Yukarıda belirtildiği üzere Tâlût, Câlût'u öldürene hükmettiği toprakların üçte birini vereceğini ve kızıyla evlendireceğini vadedmiştir. Kaynaklarda Tâlût'un bu sözünü tutarak Hz. Dâvûd'a vadedtiği toprağı verdiği kaydedilmiştir: *Virür Tâlût mülkin bir bölüğün/Bulur va'de dinilmiş yirin ol gün* [Hindî Mahmûd, *Kısâs-ı Enbiyâ*, 5915. beyit (Karataş, 2013: 651)]. Bu süreçte İsrailoğullarından

Resim 7: Nicolas Cordier'in Santa Maria Maggiore Bazilikası'ndaki Borghese Şapelinde yer alan King David (Kral Dâvûd) heykeli.
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/59/David_SM_Maggiore.jpg

¹⁶ Kaynaklarda Hz. Dâvûd'un kral olarak kutsanmasının zamanlamasında bir belirsizlik söz konusudur. Bazı kaynaklarda Câlût ile savaşından önce, bazı kaynaklardaysa sonra olarak gösterilmektedir.

pek çok kişi Hz. Dâvûd'un etrafında toplanmaya başlamıştır (Cemiloğlu, 1994: 206). Zira Hz. Dâvûd, Câlût'u öldürdükten sonra bir halk kahramanı hâline gelmiştir. Bu durum, Tâlût'un onu kıskanmasına yol açmıştır. Sonrasında Tâlût, Hz. Dâvûd'u öldürmek için sayısız girişimde bulunmuştur. Hz. Dâvûd ise eline çeşitli defalar fırsat geçmesine rağmen Tâlût'u öldürmemiştir. Tâlût, daha önce söz verdiği üzere¹⁷, Câlût'u öldürdüğü için Hz. Dâvûd'u kızıyla evlendirirken bile onu öldürmek için bir plan yapar ve Hz. Dâvûd'dan kızının mehir bedeli olarak yüz Filistî öldürmesini ister. Ancak Hz. Dâvûd bu görevi de başarıyla yerine getirip Tâlût'un kızıyla evlenir. Tâlût bu kez ordusuyla Hz. Dâvûd'un peşine düşer. Hz. Dâvûd kaçarken Tâlût'un yönetiminden memnun olmayan insanlar onun etrafında kümelenmeye devam eder. Hz. Dâvûd, Tâlût'un ölümünden sonra -bir rivayete göre de onun yerine geçen oğlunun ölümünden sonra- hükümdar olur ve Kudüs'ü başkent yaparak kırk yıl boyunca buradan İsrailoğullarını yönetir (Bu süreç ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Harman, 1994; Kurt, 2009: 261-276; Kurt, 2010; Taberî, 1991: II/664-688).

Hindî Mahmûd, Hz. Dâvûd'un önce hükümdar, sonra peygamber olduğu bilgisini verir. Buna göre Tâlût'un ölümü üzerine Hz. Dâvûd'un onun yerine padişah olmuş, daha sonra da kendisine peygamberlik verilmiştir. Bu şekilde hem peygamber hem de hükümdar olarak halk içinde hükmünü yürütmüş ve böylelikle saadete ermiştir: *Ölür Tâlût kalur Dâvûda yeri/Biri gide geçer yerine biri // Olur dir pâdişâh Dâvûd mukaddem/Peygamber olur dir sonraki dem // Hudâ lâynk görür Dâvûdî dinür/O Yezdân emriyle peygamber olur // Yürütmiş halk içinde hükmî Dâvûd/Sa'adete irişüp oldı mes'ûd* [Hindî Mahmûd, *Kısâs-ı Enbiyâ*, 5917-5918, 5813, 5920. beyitler (Karataş, 2013: 651-652, 643)].

Hz. Dâvûd cennette kendisine vezir olacak kişiyi merak edip Allah'a sorar. Allah, bu kişinin Antakya'daki bir çoban olduğu haberini verir. Bunun üzerine Hz. Dâvûd bu kişiyi bulup tanımak ister. Bu amaçla Antakya'ya gider ve bu çobanı bulup ona misafir olur. Son derece fakir olan çoban, her gün alabildiği iki ekmekten birini sadaka vermektedir. Hz. Dâvûd, misafir olarak gelince kendisine ayırdığı ekmeği de ona vermiş kendisi günlerce aç kalmıştır. Hz. Dâvûd, cömertliği ve misafire ikram etmesi sayesinde cennette bir peygamberin veziri olma rütbesini kazandığı anlaşılan çobanın kulluğuna hayran olur (Cemiloğlu, 1994: 209).

Hz. Dâvûd ve Zebûr

Hz. Dâvûd, kendisine kitap indirilmiş olan dört peygamberden bir tanesidir. Arpaemînizâde Sâmi bir beytinde Cebrail (as) tarafından kitap indirilen peygamberlerin isimlerini şu şekilde zikreder: *Be-sırr-ı çâr kitâb ü nüzûl-i Cebrâ'il/Be-Mustafâ vü Halîl ü be-Mûsî vü Dâvûd* [Arpaemîni-zâde Mustafâ Sâmi, *Dîvân*, K1/74 (Kutlar Oğuz: 2017, 35)]. Hindî Mahmûd, Cebrail'in (as) Hz. Dâvûd'a *Zebûr* isminde bir kutsal kitap getirdiğini belirtir: *Getürmüş Hazret-i Cibrîl Zebûrî* [Hindî Mahmûd, *Kısâs-ı Enbiyâ*, 5919. beyitler

¹⁷ Tâlût, ordusunda hiç kimsenin Câlût'a karşı savaşmak istememesi üzerine onunla savaşacak kişiye krallığını vermeyi ve onu kızıyla evlendirmeyi vadedmiştir: *Cihângir pehlevân dinildi Câlût/ Dönüben 'askerine didi Tâlût // Bunun her kim meydânına gire/ Ki mülk üç bahş olup biri virile // Güveygi ola virem kızım ana/ Bu dem göstere mertlik bunda bana* [Hindî Mahmûd- *Kısâs-ı Enbiyâ* 5875- 5877. beyitler (Karataş, 2013: 648)].

(Karataş, 2013: 652)]. *Kur'ân-ı Kerîm'* de de Hz. Dâvûd'a *Zebûr*'un indirildiği açıkça belirtilmiştir¹⁸.

Kaynaklarda *Zebûr*'un 150 sureden oluştuğu, Ramazan ayında indirildiği, içinde helâl, haram, ferâiz ve ahkâmla ilgili bilgilerin olmadığı, tahmid ve temcidi konu edinen manzumelerden oluştuğu belirtilir (Atik, 2008: 65-67; Zavotçu: 2013, 179). Taberî ve Kurtubî de *Zebûr*'un helâl ve haramla farz ve ceza konularının işlenmediği bir hikmet ve öğüt kitabı olduğunu bildirmişlerdir. Onlara göre *Zebûr*, Dâvûd'a öğretilmiş dua, hamd ve övgü sözlerinden oluşmaktadır (bk. Gürkan, 2013: 172). Böylece yeni hükümler getirmediği söylenen *Zebûr*, İlahî kitapların en küçüğü olarak kabul edilir.

Zebûr pek çok şiirde çeşitli vesilelerle zikredilmiş olmakla birlikte, yukarıda bahsedilen özelliklerinden açıkça bahsedilmemiştir. Abdî'nin kaydettiğine göre Allah'ın dört bin ismi vardır. Bunlardan binini İsrâfil (as), binini Mikâil (as), binini Cebrâil (as) bilir. Kalan bin tanesinin üç yüzü *Tevrat*'ta, üç yüzü *Zebûr*'da, üç yüzü *İncil*'de ve doksan dokuz tanesi de *Kur'ân-ı Kerîm*'dedir. Allah'ın geriye kalan diğer ismi ise "ism-i a'zam"dır ve onu söyleyen Allah'ın diğer bütün isimlerini zikretmiş olur [bk. Abdî, *Termîmü'l-İnkisâr*, 422-1441. beyitler (Oktar, 2019: 229-231)].

Hz. Dâvûd ve *Zebûr*'un kimi beyitlerde şiirin benzetme dünyası içinde yer aldığı görülmektedir. Söz konusu beyitlere dikkatli bir şekilde bakıldığında *Zebûr*'un özellikle aşkın anlatıldığı ve sevgiliden bahsedilen beyitlerde zikredildiği görülmektedir. Ayrıca bu beyitlerin şairlerin şiirlerini ve söz söylemedeki başarılarını övme (fahriye) amacı taşıdıkları dikkati çekmektedir. Esasen bu, tesadüfî bir durum değildir. Bilâkis bilinçli bir şekilde *Zebûr*'un içeriğine yapılan bir vurgudur. Nitekim yukarıda da belirtildiği üzere *Zebûr*, diğer kutsal kitaplardan farklı olarak dinî hükümler içeren bir kitap değildir. Dua, hamd ve övgü sözlerinden meydana gelmektedir. Şairlerin yukarıda alıntılanan beyitleri de -*Zebûr*'un söz konusu içeriğine/amacına benzer şekilde- aşka güzelleme, sevgilinin güzelliğine, şairin sözüne ve söyleme kudretine övgü amacı taşımaktadır. Bu ayetler, Hz. Dâvûd'un sesinden bütün mahlûkatı derinden etkilemiştir. Şeyhî, aşağıdaki beytinde sevgilinin yüzünün güzelliğini anlatsa Hz. Dâvûd'un *Zebûr*'unu tefsir etmiş olacağını belirtir: *Müfesser eyleye Şeyhî Zebûr-ı Dâvûdî/Rivâyet itse yüzün mushafından âyetler* [Şeyhî, *Dîvân*, G XXIII/6 (Biltekin, 2018: 99)]. Ahmedî de aşağıdaki beytinde sevgilinin yüzünün güzelliğini anlattığı şiirlerini *Zebûr*'a benzetir ve Hz. Dâvûd'un (as) bu tasvirlerden ders öğrenmesi gerektiğini belirtir: *Getürdükte Ahmedî sinün cemâlün vasfını zikre/Gerek Dâvûd öğrene sebak anun Zebûrından* [Ahmedî, *Dîvân*, G489/7 (Akdoğan, yty: 499)]. Aynı şair bir başka beytinde de kendisinin sözünü işitenlerin "Dâvûd, Zebûr okuyor." diyeceğini belirterek şiirlerini, *Zebûr* ayetlerine/surelerine benzetir: *İşiden Ahmedîniñ sözünü dir/Meger Dâvûddur ohur Zebûrî* [Ahmedî, *Dîvân*, G651/12 (Akdoğan, yty: 578)].

Amrî bir şiirinde, önce sultan olarak tasvir ettiği sevgilinin güzelliğini metheder, sonra onun ilgisizliğinden ve acımasızlığından yakınır. Ancak umduğu ilgiyi bulamayınca vazgeçmesi söz konusu bile olmayan âşık, kendisine aşkın *Zebûr*'unu okumayı, Dâvûd'un namesini tekrar etmeyi öğütler. Böylelikle sevgilinin

¹⁸ "Biz Nuh'a ve ondan sonra gelen peygamberlere vahyettiğimiz gibi sana da vahyettik. Ve İbrâhim'e, İsmâil'e, İshak'a, Ya'kûb'a, torunlara, İsa'ya, Eyyüb'a, Yûnus'a, Hârûn'a ve Süleyman'a vahyettik. Dâvûd'a da Zebûr'u verdik. (*Kur'ân-ı Kerîm*, Nisâ 4/163)"; "Doğrusu biz peygamberlerin kimini kiminden üstün kıldık; Dâvûd'a da Zebûr'u verdik. (*Kur'ân-ı Kerîm*, İsrâ 17/55)"

duyduklarından (ses ve söz) etkilenecek kendisine ilgi göstermesini umar: *Okı 'Amrî Zebûr-ı 'ışkî okı/Eyle Dâvûd nagmesin tekrâr* [Amrî, *Dîvân*, G13/8 (Çavuşoğlu: 1979, 49)].

Amrî'nin de belirttiği gibi bu etkileyciliğin “ses” ve “söz” olmak üzere iki boyutu vardır. Bu ayrımın farkında olan Şeyhî, bütün şairlerin Hz. Dâvûd'un sesinin etkileyciliğine vurgu yaptıklarını belirtir. Ancak sonrasında kendisine *Zebûr*'u ezberlemeye çalışmasını öğütleyerek sestem çok anlamı önemseydiğini ortaya koyar: *Her bir söz ehli nagme-i Dâvûdî sâz ider/Sözün var ise Şeyhî Zebûrından ezber it* [Şeyhî, *Dîvân*, G XII/7 (Biltekin, 2018: 93)].

Yukarıdaki beyitlerde yer alan “etkileycilik” vurgusunda Hz. Dâvûd'un *Zebûr*'dan ayetler okumaya başlayınca bütün insanların, hayvanların onu dinledikleri inancı etkili olmuştur. Öyle ki aşkın zeburunu ezberleyen âşık, onu güzel bir eda (ses ve makam) ile okusa demiri bile mum gibi yumuşatıp eritir¹⁹: *Mûm ide âheni okısa hoş-edâ ile/İşkun Zebûrın ol kişi kim ezber eyledi* [Üsküplü İshak Çelebi, *Dîvân*, G292/5 (Çavuşoğlu vd., 1989: 309)]. İshak Çelebi'nin bu söylemi, Amrî ve Şeyhî'nin *Zebûr*'u ezberleme ve okuma hususundaki yukarıdaki vurgularını açıklığa kavuşturmaktadır. Âşık, *Zebûr* ayetlerine benzer aşk dolu sözleri, Hz. Dâvûd'un yaptığı gibi güzel bir eda ile terennüm ederse sevgilinin yüreği yumuşayacak ve âşiğe şefkat/muhabbet gösterecektir. Zâtî de benzer şekilde aşağıdaki beytinde âşığın Dâvûdî sesle cuma günü Yûsuf Suresi'ni okursa demiri -ve dolayısıyla da sevgilinin demir kadar sert kalbini- yumuşatacağını söyler: *Âheni nerm eyleye Dâvûdî âvâz ile ger/Sûre-i Yûsuf okursan ey birâder cum'a gün* [Zâtî, *Dîvân*, G1171/5 (Çavuşoğlu vd., 1987: 104)]. Şairin bu söyleminde Hz. Dâvûd'un yerini Dâvûdî sesli âşık almıştır ki bu ilgede okuyanların âşık olması etkili olmuştur. *Zebûr*'un yerini de Yûsuf suresi almıştır. Bu ilgede de *Zebûr*'un ve ahsenü'l-kasas (kissaların en güzeli) olarak adlandırılan Yûsuf suresinin aşk içerikli olması etkili olmuştur. Kadı Burhâneddîn yankı üzerine kurguladığı aşağıdaki beytinde bu durumu daha açık bir şekilde ortaya koyar. Dâvûd'un nağmesinin dağları bile inlettğini hatırlatarak âşiğe aşkını terennüm etmekten vazgeçmemesini tavsiye eder ve sevgilinin kaya gibi sert gönlünün bu şekilde yumuşayacağını belirtir: *Çeng-i nevâyı koma ki yumşana gönli/Tağları inletmedi mi nağme-i Dâvûd* [Kadı Burhâneddîn, *Dîvân*, 54/2 (Ergin, 1980: 27)].

Zebûr'un terennümü her ne kadar demiri, taşı bile yumuşatsa da ehil olmayan insanlara tesir etmez. Nitekim Nâilî, çeşitli toplumsal eleştirilerde bulunduğu bir şiirinden alıntılanan aşağıdaki beytinde riyakâr insanların Hz. Dâvûd'un dilinden dökülen *Zebûr* ayetlerini bile dinlemeyeceklerini belirtir: *Erbâb-ı riyâ şimdi gûş eylemez isterse/Dâvûd lisânından âyât-ı Zebûr olsun* [Na'îlî-i Kadîm, *Dîvân*, G265/5 (İpekten, 2019: 477)].

Hz. Dâvûd'un Sesi (Âvâze-i Dâvûd/ Nağme-i Dâvûd)

Yukarıdaki bazı örneklerde de görüldüğü üzere, Dâvûd Peygamber'in şiirlerde en çok gönderme yapılan özelliği, sesinin güzelliği ve etkileyciliğidir. Öyle ki *Kısasü'l-Enbiyâ*'larda Allah'ın Hz. Dâvûd'a bahsettiği üç hasletten birincisinin güzel ses olduğu belirtilir: *Ki evvel hûb nefes virmiş o Yezdân/Zebûr okusa halk olurdu handân // Havada saf dutup dinlerdi her murg/Yoluna vire cân dilerse Sîmurg* [Hindî Mahmûd, *Kısas-ı Enbiyâ*, 5922- 5923. beyitler (Karataş, 2013: 652). Ayrıca bk. Cemiloğlu, 1994: 206]. Gelibolulu Mustafa Âlî de

¹⁹ Bu beyitte vurgu yapılan Hz. Dâvûd'un demircilik alanındaki mahareti konusu aşağıda ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

peygamberlerin menkıbeleriyle mucizelerinden öne çıkanları anlattığı kasidesinde Hz. Dâvûd'a iki beyit ayırmıştır. Bunların ilkinde peygamber olmasından ve Câlût'u öldürmesinden, ikincisinde ise sesinin güzelliğinden ve vahşi hayvanların bile Zebûr okurken onu dinlemesinden bahsedilmiştir: *Gâhî cenâb-ı kudsine me'nûs idi sibâ'/Gâhî sadâyı hûbına me'lûf idi devrân* [Âlî, *Dîvân*, K18/55 (Aksoyak, 2018: 123)]. Bâkî de yüzyıllardır hafızalarda yer etmiş ve dillerde dolaşmış olan berceste beytinde Hz. Dâvûd'un bu yönüne telmihte bulunmuştur: *Âvâzeyi bu âleme Davûd gibi sal/Bâkî kalan bu kubbede bir hoş sadâ imiş* [Bâkî, *Dîvân*, G218/3 (Küçük, 1994: 234)].

Adını Hz. Dâvûd'dan almış olan ve bir ses türünü karşılamak üzere kullanılan Dâvûdî ses, dik olmayan orta ve kalın ne çok ince ne de çok kalın olmayan (Pakalın, 1983: I/407) etkileyici bir ses tonudur. Hanyalı Nûrî bu sesi, tek renkli bir ses (nağme-i yek-renk) olarak tanımlar: *Nağme-i yek-rengî-i Dâvûd-ı dilden dinleriz* [Hanyalı Nûrî, *Dîvân*, Thm.42/4c (Ayдын, 2009: 438)].

Hz. Dâvûd, mîzmâr eşliğinde Zebûr'un ayetlerini ilahi tarzında okurdu ve buna "mezâmîr" denilirdi. Bu şekilde usûlüne uygun olarak nağme terennüm etmek bir ilim olarak değerlendirilmiş ve Hz. Dâvûd da bu ilim dalının zirvesi olarak kabul edilmiştir: *Serv-i zümürrüd-livâ kıldı bahâra salâ/Lâle-i la'lîn-kabâ bülbül-i Dâvûd-fenn* [Süheylî, *Dîvân*, K5/19 (Harmancı, 2017: sy)]. Süheylî'nin ifadelerinden en güzel sesli hayvan olduğuna inanılan bülbülün de Hz. Dâvûd'un bu ilmüne sahip olduğu düşüncesinin kabul gördüğü anlaşılmaktadır. Bu çerçevede çok sayıda beyitte Hz. Dâvûd ile bülbül arasında bir benzerlik ilgisi kurulmuştur. Nûrî, aşağıdaki beytinde ahenkle Zebûr okuyan Hz. Dâvûd'u hilafetin gül bahçesinde öten bülbüle benzetmenin şaşırtıcı olmayacağını söyler: *Gülistân-ı hilâfetde mezâmîr-i dem-â-demle/Aceb mi dense Dâvûd Nebîye bülbül-i gûyâ* [Hanyalı Nûrî, *Dîvân*, K2/20 (Ayдын, 2009: 204)].

Hz. Dâvûd Zebûr'un ayetlerini okurken herkesin ve her şeyin onu dinlediği rivayet edilir. Kendisi bülbüle benzetilen Hz. Dâvûd'un *Zebûr*'u okuması, -dönemin bahçe kültürüne/tasavvuruna uygun olarak- bülbülün ötüşüne; onu dinleyenler de bahçedeki diğer canlılara, çoğunlukla da güle teşbih edilmiştir. Bu bağlamda Hz. Dâvûd'u gül dalında öten bülbüle benzeten Ahmed-i Dâî, bahçedeki diğer kuşların duvardan Hz. Dâvûd'un mescidine tırmanan ve ondan adalet uman davacılar²⁰ gibi onun etrafını sarmış olduğunu belirtir: *Budakda bülbül öter çevresi kamu kuşlar/Özi çü Dâvûd u anlar tesevverü'l-mihrâb* (Ahmed-i Dâî, *Dîvân*, K1/11 (Özmen, 2001: I/2)]. Fehîm-i Kadîm aşağıdaki beyitte Dâvûd olup baharda açan gülü koklasa, bu güzel kokunun etkisiyle terennüm edeceği nameleri işiten bülbülün aklını yitireceğini belirtir: *Dâvûd olup şemâm-i güli eylesen nefes/Bülbül işitse nağmelerüm bî-dimâğ olur* [Fehîm-i Kadîm, *Dîvân*, Msm. 2-1/4 (Üzgor, 1991: 240)]. Hayâlî Bey'in aşağıdaki beytinde ise aşk sarhoşu bülbüllerin Dâvûd'un mezâmîrine benzer şekilde ötmesiyle güllerin açtığı, Hz. Mûsâ'nın Yed-i Beyzâ'sına benzeyen beyaz goncalarını ortaya çıkardığı belirtilmiştir: *Çekdi âvâze-i Dâvûdunu her bülbül-i mest/Yed-i Beyzâsını 'arz eyledi gül Mûsâ-vâr* [Hayâlî Bey, *Dîvân*, K2/4 (Tarlan, 1945: 9)]. Fuzûlî de Hayâlî Bey'in bu hayâlinin daha öteye taşıyarak Hz. Dâvûd'a benzeyen bülbülün mucizesinin güzel ötüşüyle gülleri açtırıp gül bahçesi meydana getirmek olduğunu söyler: *Mu'cizi bir gülşen-i pâkîzedir kim*

²⁰ Söz konusu olayın ayrıntıları için "Hz. Dâvûd'un Aşk İle İmtihanı" başlıklı bölüme bakılabilir.

istese/Andelîb ol gülşene Dâvûd-ı hoş-elhân olur [Fuzûlî, *Dîvân*, K7/23 (Akyüz vd., 1958: 34)].

Hz. Dâvûd'un sesi, bazı kişileri/varlıkları ya da mekânları tasvir etmek için kullanılmıştır. Celâlî, Ali Paşazâde Ahmed Azîz'in Davudpaşa semtindeki eşi benzeri olmayan kasrının güzelliğini tanımlamak için onu sesler içinde Dâvûdî sese benzetmiştir. Nasıl ki Dâvûdî ses, diğer seslerle kıyas edilemeyecek kadar güzelse söz konusu kasır da diğer yapılarla karşılaştırılamayacak kadar güzeldir: *Bu cây-ı bî-mu'âdil cânib-i Dâvutpaşada/Sadâlar içre Dâvûdî sadânın mislidür gûyâ* [Ebûbekir Celâlî, *Dîvân*, Tr.163/5 (Sarıkaya, 2008: 342)]. Nev'î, Mihaloğlu Süleyman Bey'in inşa ettirdiği cami için yazdığı şiirde caminin mahfilinde toplanan hafızların, müezzinlerin *Kur'ân-ı Kerîm* tilavet edip ilahiler okumasının güzelliğini tasvir ederken yine Hz. Dâvûd'a telmihte bulunur: *İderler mahfilinde cem' olup elhân-ı Dâvûdî/Bu gün Kur'ân okunmak anda hatm olmuş durur mahzâ* [Nev'î, *Dîvân*, K4/9 (Tulum vd., 1977: 17)]. Abdî, cennetteki Efyâh isimli hurilerin güzelliğini tasvir ederken seslerinin güzelliğini Hz. Dâvûd'a benzeterek anlatmaya çalışır: *Tatlu Dâvûd âvâzından anların âvâzları/Anların birbirisine budurur sözleri* [Abdî, *Termîmü'l-İnkisâr*, 876-878. beyitler (Oktar, 2019: 267)]. Sehâbî de fasih bir şekilde *Kur'ân-ı Kerîm* okuyan tarikat şeyhinin bu husustaki başarısını ifade etmek için onu Hz. Dâvûd'un *Zebûr* okumasına benzetir: *İstimâ' iden sanur elhân-ı Dâvûd u Zebûr/Sen fesâhatle okurken âyet-i Kur'ân dede* [Sehâbî, *Dîvân*, G331/4 (Bayak, 2017: 142)]. Muhibbî de sevgilinin konuşmasının Hz. Dâvûd'un *Zebûr* okuması gibi etkileyici olduğunu söyler: *Dün ser-âğâz eyledi meclisde yâr/Sanasın kim okudu Dâvûd Zebûr* [Muhibbî, *Dîvân*, G497/2 (Ak, 1987: 180)].

Hz. Dâvûd'un sesi, bunlardan başka mutluluk ve sevinci de çağrıştırmak üzere kullanılmıştır. Fehîm, IV. Murâd'ın Bağdat Seferi'nden sonra zafer kutlamaları yapan ordunun kutlamalar esnasında çıkardığı sevinç seslerinin Hz. Dâvûd'un nağmeleri gibi etkileyici olduğunu belirtir: *Müjde mi ya nagme-i Dâvûd-ı bezm-i sünniyân/Müjde mi ya zîbak-ı gûş-ı dil-i ehl-i fesâd* [Fehîm-i Kadîm, *Dîvân*, Kt.8/2 (Üzgör, 1991: 290)]. Bu sesin mutluluk ve sevinç vermekten öte onu işiten hastaları iyileştirdiği de rivayet edilir (Zavotçu, 2013: 180).

Buraya kadar olan örneklerde daha çok Hz. Dâvûd'un güzel ve etkileyici sesiyle *Zebûr* ayetlerini okuması üzerinde durulmaktadır. Onun bu "hânende"liğinin yanında *Esk-i Ahî'*te "sazende" de olduğu ve "lir" çaldığı kayıtlıdır. Yukarıda da belirtildiği üzere²¹ *Esk-i Ahî'*te Tâlût'un yaşadığı ruhsal bunalımı atlatması için lir çalması amacıyla saraya getirildiği kayıtlıdır.

Kimi şiirlerde bu enstrüman, erganûn²² olarak geçmektedir. Evliyâ Çelebi, *Seyahâtnâme'*de rebapçılar esnafından bahsettiği bölümde Dâvûd Peygamber'in *Zebûr* ayetlerini Frengistan'a özgü bir saz olan erganun eşliğinde okuduğunu belirtir²³. Hz. Dâvûd bu erganunu Ruhâ'da (Urfa) yaptığı için buna Rehâvî makamı denilmiştir (Kahraman vd., 2003: I-2/625-626).

²¹ Bk. "Dâvûd'a Kadar Kısaca İsrailoğullarının Serüveni" başlıklı bölüm.

²² Evliyâ Çelebi'nin erganûn hakkında verdiği ayrıntılı bilgi için bk. Kahraman vd., 2003: I-2/625-626.

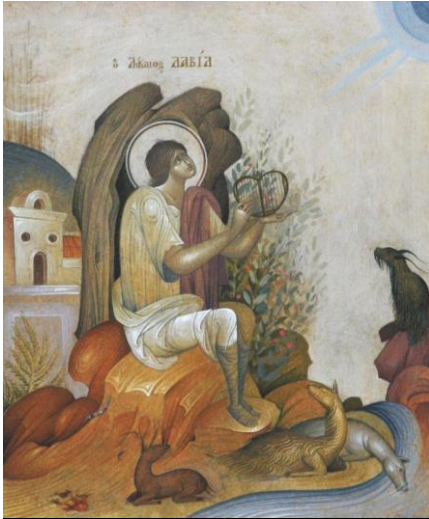
²³ Çelebi, bu bilgiyi verdikten sonra eski sazın ibret verici olduğunu belirterek Peygamberimizden önce sazın haram olmadığını söyler. Onun bu söylemiyle, İslamiyet'te musikinin yasaklanmış olduğu hâlde Dâvûd Peygamber'in enstrüman çalmasını, üstelik Allah'ın ayetlerini bu enstrüman eşliğinde okumasını izah etmeye çalıştığı söylenebilir.

Hanyalı Nûrî, birer beyitle peygamberlerin en dikkat çekici vasıflarını anlattığı kasidesinde, peygamber bezminden Hz. Dâvûd'a sâzendelik öğretildiğini belirtir: *Dâvuda ta'lîm olandır bezm-i Nebûden/Zîr ü bem-i sâzhâ-yı nagme-tırâzân* [Hanyalı Nûrî, *Dîvân*, K1/26 (Aydın, 2009: 199)]. Antepli Aynî de Es'ad Paşa'nın toplumda başgösteren kargaşaya son verdiğini anlatmak üzere, onun bu eylemini Hz. Dâvûd'un söz konusu enstrümana usul üzere düzen vermesine (akort edip usulüne uygun olarak çalması) benzetmiştir: *Ayniyâ viridi bu dem mutrib-i Dâvûd-nefes/Erganûn-ı dil-pür-zâra usûl üzere düzen* [Antepli Aynî, *Dîvân*, K5/22 (Arslan, 2004: 69)].

Hz. Dâvûd'un İbadeti ve Bütün Mahlûkâtın Onun İbadetine Eşlik Etmesi

Kaynaklarda Hz. Dâvûd'un işlediği hatalardan dolayı sürekli ibadet ve zikirle meşgul olup Allah'tan af dilediği belirtilmektedir. Bu bağlamda onun ibadetleri arasından tuttuğu oruca özellikle vurgu yapıldığı dikkati çekmektedir. Hz. Muhammed, Hz. Dâvûd'un bir gün oruç tutup bir gün tutmadığını belirterek bu orucun en faziletli oruç olduğu ve ondan daha faziletli bir oruç olmadığı bilgisini vermiştir. Hz. Peygamber başka bir hadis-i şerifinde de Hz. Dâvûd'un namazıyla orucunun Allah'ın en sevdiği namaz ve oruç olduğunu bildirmiştir²⁴. Hz. Peygamber'in bu vurgusu sebebiyle edebî metinlerde de çeşitli bağlamlarda Hz. Dâvûd'un orucuna gönderme yapılmıştır: *Düşüp taglara ağlar idi dâ'im/Yemez içmez dinülür ana sâ'im // Yemek yemedi vü içmedi ol su/Olupdur secde yiri ana pusu* [Hindî Mahmûd, *Kısâs-ı Enbiyâ*, 5986. beyit (Karataş, 2013: 657-658)].

Resim 8: Hayvanların Hz. Dâvûd'un lir eşliğinde mezmur okumasını dinlemesi.
http://www.preguntasantoral.es/wp-content/uploads/2013/04/david_lira.jpg

Hüsâmeddîn-i Uşşâkî, Uşşâkî şeyhlerinin silsilelerini konu ettiği şiirinde Şeyh Muhammed Keşânî'yi anlatırken onun orucunun Hz. Dâvûd'un orucuna benzemesinden bahseder: *Savm-ı Dâvûd-kâr idi anun hemân/Zühd ü takvâ ile buldı şân* [Şeyh Hüsâmeddîn-i Uşşâkî, *Dîvân*, 5/10 (Özenç, 2008: 37)]. Allah'ın hikmetiyle bütün mahlûkât, Hz. Dâvûd'un ibadetlerine eşlik etmiştir. Allah'ın bir mucizesi olan bu durumun beşerî sebepleri, onun ibadetlerindeki samimiyeti ve güzel sesi olmalıdır. Zira yukarıda da değinildiği üzere, Hz. Dâvûd'a verilen en büyük mucizelerden birisi güzel sesidir. Bir diğeri de o güzel sesiyle *Zebûr* ayetlerini okuduğunda bütün mahlûkâtın onu dinlemesi, o Allah'ı tesbih ettiğinde canlı cansız bütün mahlûkâtın onunla birlikte tesbih etmesidir. *Kur'ân-ı*

²⁴ Hz. Muhammed, yaşadığı sürece gündüzleri oruç tutacağını, geceleri namaz kılacağını ifade eden Abdullah b. Amr'a her ay üç gün oruç tutmasını söylemiş, bunu az görmesi üzerine bir gün oruç tutup iki gün tutmamasını tavsiye etmiş, bunu da kabul etmeyince, "Bir gün tut, bir gün tutma. Bu Dâvûd'un orucudur ve oruçların en faziletlisidir; ondan daha faziletli oruç yoktur." demiştir. Ayrıca başka bir hadisinde de "Allah'ın en sevdiği namaz Dâvûd'un namazı, en sevdiği oruç yine Dâvûd'un orucudur." buyurmuştur (Hadisler ve kaynakları için bk. Harman, 1994: 22).

Kerîm'de bu durum açıkça belirtilmiş, söz konusu mucizenin Allah'ın bir lûtfu olarak ve yine onun emriyle gerçekleştiği bildirilmiştir: "Andolsun biz Dâvûd'a tarafımızdan müstesna bir lütüfta bulunduk. 'Ey dağlar! Onunla birlikte tesbih edin. Ey kuşlar! Siz de!' dedik. (*Kur'ân-ı Kerîm*, Sebe 34/10)"; "Kuşları ve tesbih eden dağları da Davud'a boyun eğdirdik. (Bunları) biz yapmaktayız. (*Kur'ân-ı Kerîm*, Enbiyâ 21/78)". Hz. Dâvûd'un *Zebûr*'u yetmiş makam ile okuduğu, zikrine dağların, taşların, vahşi hayvanların ve kuşların katıldığı rivayet edilmektedir: *Vahş u tayr etrâfûm almazdı benüm Dâvûd-vâr/Ger Zebûr-ı ışk kavlinde hoş-âvâz olmasam* [Sehâbî, *Dîvân*, G273/4 (Bayak, 2017: 121)]. Hatta Hz. Dâvûd, *Zebûr* okuyacağı zaman sahraya çıkıp ayakta durur, arkasında da İsrailoğullarının bilginleri, bilginlerin arkasına halk, halkın arkasına cinler, cinlerin arkasına şeytanlar durur, vahşi ve yırtıcı hayvanlar birbirine yakınlaşırlar, kuşlar havada kanat kanada çatıp gölge yapar, akan sular durur, rüzgârlar esmezmiş (Zavotçu, 2013: 180). Bu durum esasen ona daha küçük yaşlardayken verilmiş bir mucizedir. Nitekim henüz kendisine peygamberlik verilmeden önce, hatta daha Câlût ile karşılaşmadan evvel, hâlâ çobanlık yaptığı dönemde şahit olduğu böyle bir durumu anlamlandıramayarak babasına anlatır ve ondan yaşadıklarını yorumlamasını ister: "Ey babacığım, dağlarda dolaşırken tesbih okuduğum zaman, bütün dağlar da benimle birlikte tesbih okudular." Bunun olağanüstü bir hadise olduğunu sezen babası, kaderin onu büyük işler için hazırlamakta olduğunu müjdesini verir: "Sevin, bu senin hakkında hayırlı bir işarettir. Tanrı bu hayırlı şeyleri sana vermiştir." (bk. Taberî, 1991: II/677).

Hz. Dâvûd'un *Kur'ân-ı Kerîm*'de vurgulanan bir diğer özelliği ibadetindeki samimiyeti ve ibadetinin sürekliliğidir. Hz. Dâvûd'un sürekli ibadetinin söz konusu edildiği mısralara Hindî Mahmûd'ın *Kısâs-ı Enbiyâ*'sında rastlamak mümkündür. Özellikle Uryâ'dan ve eşinden bahsedilen hikâyeden sonra, Hz. Dâvûd'un Allah'ın kendisini affetmesi için inzivaya çekilmesi, sürekli oruç tutması, ibadet ve dua etmesi konu edilmiştir. Bu olayın gerçekleştiği esnada Hz. Dâvûd²⁵ ibadet ederken onunla birlikte dağlar ve kuşlar ibadet etmiş ve tesbih çekmiştir: *İdermiş tag u ağaç bile tesbîh/Ve kuşlar da ider tesbîhi tasrîh* [Hindî Mahmûd, *Kısâs-ı Enbiyâ*, 5990. beyit (Karataş, 2013: 657)]. Bu hâli görenler durmaksızın gözyaşı dökerler: *İdermiş tag u taş kuşlar da tesbîh/İşiden su döker olur idi mîh* [Hindî Mahmûd, *Kısâs-ı Enbiyâ*, 5993. beyit (Karataş, 2013: 657)].

Hz. Dâvûd'un ibadetlerine kuşların katılmasının yanı sıra oğlu Hz. Süleymân'ın da mucizeleri arasında hayvanlarla ve kuşlarla konuşmasının olduğu bilinmektedir.

²⁵ "Süleyman'ın dava konusunu iyi anlamasını sağladık. Her birine de hükmetme yeteneği ve ilim verdik. Kuşları ve tesbih eden dağları da Dâvûd'un buyruğu altına soktuk. Bunları yapan bizdik." (*Kur'ân-ı Kerîm*, Enbiyâ 21/79)

Resim 9: Bütün canlıların Hz. Dâvûd'un lir eşliğinde mezmur okumasını dinledikleri sahneyi tasvir eden 10. asırdan kalma bir görsel.
<https://www.diccionariodesimbolos.com/david.htm>

Ahmedî, tasavvufî literatürde “kuş dili²⁶” tabiriyle karşılanan ledün ilminin Allah tarafından seçilmiş insanlara verilen bir yetenek olduğunu hatırlatarak nefsin bu hususta insana vereceği zanlar konusunda uyarır: *Kuş dilini bildiñse dahı bî-edeb olup/Dime ki anı Dâvud u Süleymân dahı bilmez* [Ahmedî, *Dîvân*, G276/8 (Akdoğan, yty: 393)]. Esasen hayvanlarla iletişim kurma durumu, babadan oğula gelişerek devam eden bir sürece işaret eder gibidir. Kaynaklarda bütün mahlûkatın Hz. Dâvûd’un zikrini ve tesbihini anlayıp ona eşlik ettiği yer almakla birlikte onun da hayvanların dilini anladığını söyleyen bir bilgi yoktur. Oysa Hz. Süleymân, kendisine Allah tarafından bütün mahlûkâta hükmetme yetisi verildiği için her bir canlıyla konuşabiliyordu. Bu yetenek, Hz. Dâvûd’un “Yaratılmış bütün mahlûkat senin hükmünde olsun.” şeklindeki duasıyla babasının sözünü dinleyen iyi bir evlat olmasının ödülü olarak kendisine verilmiştir (Cemiloğlu, 1994: 209). Babasının hayvanlarla kurduğu tek yönlü iletişim, Hz. Süleymân’da iki tarafın da birbirini anlayabildiği iki yönlü bir iletişime evrilmiştir.

Hz. Dâvûd’un Demiri Avucunda Eritmesi ve İşlemesi

Hz. Dâvûd’a verilen mucizelerden bir tanesi de *Kur’ân-ı Kerîm*’de bahsedildiği üzere demiri işleyebilme becerisidir: “Andolsun biz Dâvûd’a tarafımızdan müstesna bir lütufta bulunduk ... ve onun için demiri yumuşattık. (*Kur’ân-ı Kerîm*, Sebe 34/10)”. Bu bakımdan demirciler, demir kayakçıları, kılıççılar, zırhçılar, mızrakçılar, hançerciler, bıçakçılar, bıçak kınıcıları, tüfenkçiler, tabancacılar, mıhçılar, çiviciler, kantarcılar, keserciler, burgucular, sapanacılar, zerkûbyân (altın dövücüler) gibi örs ve çekiç kullanarak demiri işleyen esnaf gruplarının gerçek piri olarak kabul edilmiştir. Ayrıca çilingir demircileri ve gemciler de -gerçek pirleri farklı olmakla birlikte- demir işledikleri için Dâvûdîler olarak tanımlanmışlardır (Kahraman vd., 2003: I-2/560-584, 613). Çeşitli kaynaklarda Hz. Dâvûd’un demirciliklik zanaatini icra etmeye başlamasıyla ilgili şöyle bir anlatı yer almaktadır: İnsan suretinde Hz. Dâvûd’un huzuruna gelen bir melek, onun hem kendisi hem de ümmeti için hayırlı bir insan olduğunu, ancak kendisinin ve ev halkının geçimini devlet hazinesinden karşıladığını söyleyerek onu uyarmıştır. Bunun üzerine Hz. Dâvûd Allah’a yalvararak geçimini temin edecek bir kazanç yolu ihsan etmesini dilemiş, bunun üzerine kendisine zırh yapma sanatı öğretilmiştir. Yaptığı zırhları satıp bir kısmını kendisinin ve ailesinin geçimi için ayırmış, kalanını da yoksullara dağıtmıştır (Anlatı ve kaynakları için bk. Karabacak, 2018: 200). Bu durum, Hz. Peygamber’in bazı hadislerinde de kişinin rızkını el emeğiyle kazanması bağlamında söz konusu edilmiştir²⁷.

Yukarıda metni verilen ayetten Hz. Dâvûd’un demiri işlemekte maharetli olduğu anlaşılmaktadır. Ancak söz konu ayette demiri ilk işleyen kişinin Hz. Dâvûd olup olmadığına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Tarihî kayıtlara ve arkeolojik buluntulara bakıldığında MÖ III. binyılda demirin silah yapımında sınırlı da olsa kullanıldığı görülmektedir. Yakın Doğu ve Güney Avrupa’da demir silahların yapımına ise MÖ 1200-1000 yılları arasında başlanmıştır. O güne kadar Kenan bölgesinde demir bilinmiyor veya en azından silah yapımında kullanılmıyordu. Suriye’nin kuzey kesimine birbiri ardınca sahip olan Anadolu Hattiler ve Filistinliler ise demiri

²⁶ *Kur’ân-ı Kerîm*’de Hz. Süleymân’a kuş dili öğretildiği bildirilmektedir: “(Süleymân) dedi ki: ‘Ey insanlar! Bize kuş dili öğretildi ve bize her şeyden gerektiği kadar verildi.’ (*Kur’ân-ı Kerîm*, Neml 27/16)”.

²⁷ Bu konuda günümüze ulaşmış hadisler de bulunmaktadır: “Hiç kimse kendi elinin emeğinden daha hayırlı bir rızık yememiştir. Zira Dâvûd da elinin emeğini yedi. (Buhârî, *Sahîh-i Buhârî*: 4/1917)”; “...O, kendi el emeğiyle kazandığından başka bir şey yemezdi. (Buhârî, *Sahîh-i Buhârî*: 4/1917)”.

tanyorlardı. Fakat onlar demircilik sanatını bir sır gibi saklıyorlardı ve ancak dış baskılar sonucunda bu sanatı başkalarına öğretmeye mecbur kalmışlardı. Bu durum I. Samuel kitabında (13/19 vd.) da anlatılmıştır: “Ve bütün İsrail diyarında demirci bulunmuyordu; çünkü Filistinliler İbraniler kılıç yahut mızrak yapmasınlar demişlerdi. Bütün İsraililer, çapasını, saban demirini, baltasını ve kazmasını bilemek için Filistinlilerin yanına inerlerdi.” Tevrat’taki bu kayıtlarda İsraililerle Filistinliler arasında çatışma çıktığında Yahudilerin kılıç ve mızrağı bulunmadığını gösteriyor, fakat yalnızca Saul ve oğlu Jonathan’ın silahlı olduğu, ama buna karşılık silahsız olarak düşmanı hezimeteye uğrattıkları anlatılıyor (Nânâ, 2008: 151-152).

Yukarıda özetlendiği üzere dinî ve tarihî kaynaklardaki kayıtlar, İsrailoğulları arasında demiri işlemeyi öğrenen ilk kişinin Hz. Dâvûd olduğunu bildirmektedir. Demirin sert ve dayanıklı olması, daha önce kullanılan materyallerden daha keskin/sivri ve uzun süre bu formlarını koruyabilen silahların yapılmasını mümkün kılmıştır. Ancak bunun için demir cevherinin doğru yöntemlerle işlenmesi gerekir. Demirin işleme sürecindeki en önemli noktalardan biri doğru sıcaklıkta ısıtılmasıdır. Böylelikle yumuşayan demir, çekiç ve örs yardımıyla şekillendirilebilecek kadar yumuşak bir kıvama ulaşır. Demir, fiziken ancak bu şekilde işlenebilirken Hz. Dâvûd, ısıtmaya, dövmeye, örse ve çekice gereksinim duymaksızın demiri eğip bükebilme, dilediği şekle sokabilmektedir (Zavotçu, 2013: 180). Esasen bu hâl, eşyanın tabiatına, demirin doğasına aykırıdır. Bu imkânsız durum ancak Allah vergisi bir yetenekle mümkün hâle gelebilir: *Dâvûda demür yumuşak eyledi misl-i hamîr/Balçığı yarasa itdi İsâ için ol Kâdir* [Abdî, *Termîmü'l-İnkisâr*, 2023. beyit (Oktar, 2019: 363)]. Ve ancak mucizeyle açıklanabilir: *Dilberün nerm eylese bana dil-i pûlâdını/Şühbesiz ben mu'ciz-i Dâvûd dirdüm bâdeye* [Atâyî, *Dîvân*, G213/3 (Karaköse, 2017: sy)]; *İkbâl-i mes'ûdi gibi yok zûr-ı meşhûdi gibi/İ'câz-ı Dâvûdî gibi destinde mûm olur hadîd* [Aynî, *Dîvân*, K6/19 (Arslan, 2004: 72)]. Söz konusu aykırılık, sanatçıları cezbetmiş ve böylelikle edebî metinlerde çokça işlenmiştir. Bu eserlerde söz konusu imkânsızlık hâli, Hz. Dâvûd’un mucizevi güçleriyle ilişkilendirilerek izah edilmeye çalışılmıştır. Bazı *Kıyasü'l-Enbiyâ*’larda Allah’ın Hz. Dâvûd’a bahsettiği üç hasletten ikincisinin kuvvet olduğu ve bu kuvveti sayesinde demiri bir mum gibi kolayca işlediği belirtilir: *İkinci virdi kuvvet Hayy u Kayyûm/Demür elinde anun oldı dir mûm* [Hindî Mahmûd, *Kıyas-ı Enbiyâ*, 5924. beyit (Karataş, 2013: 652). Ayrıca bk. Cemiloğlu, 1994: 206]. Rahmî, -sertleşip sağlamaşması için demire su verme tekniğine gönderme yaptığı aşağıdaki beytinde- Hz. Dâvûd’un insanları, hayvanları, dağları, taşları etkileyen sesinin demire su gibi şirayet ettiği söyler: *Ne hâletdür ki Dâvûdî nefesle kılba intâki/İdüpdür su gibi sözi şirâyet itse pûlâda* [Rahmî, *Dîvân*, G204/2 (Erdoğan, 2017: 273)]. Zâtî ise demiri eritenin sestten çok anlam olduğu düşüncesindedir. Hz. Dâvûd, güzel sesiyle aşk ateşini tavsif etmeye başlayınca aşk ateşinin hararetine dayanamayan demir yumuşayıp erimiştir: *Demür destinde nerm olub erirdi şöyle benzer kim/Okurdu nâr-ı ışkun vâsfını Dâvûd-ı hûb-âvâz* [Zâtî, *Dîvân*, G512/3 (Tarlan, 1970: 16)]. Zâtî’nin bu beytinde görülen sertlik bakımından demir ile sevgilinin kalbi arasında ve demiri eritmek için kullanılan ateş ile âşığın aşkı arasındaki kurulan ilgi, pek çok şiirde kullanılmıştır²⁸. Bu hayâllerde çoğunlukla sevgilinin duygusuz ve âşığın durumuna karşı ilgisiz olduğu imajı vurgulanmak istendiği için ateşin demiri hamur gibi yumuşattığı, mum gibi erittiği hâlde sevgilinin kalbine tesir etmediği belirtilir. Örneğin Ahmedî, âşığın kalbindeki aşk ateşinin bir parça alevinden ibaret olan “âh”ın demiri

²⁸ Bu hususa “Hz. Dâvûd ve Zebûr” bahsinde de değinilmiştir.

mum gibi erittiği -farklı şiirlerde bütün dünyayı, hatta kâinatı yakıp küle çevirdiği-hâlde sevgilinin kalbini yumuşatmaya bile yetmediğini söyler: *Âheni mûm itdi vü nerm idemedi gönlünü/Ahmedî niçe ki âh idüp didi cânım meded* [Ahmedî, G119/7 (Akdoğan, yty: 282)]. Daha az sayıdaki hayâlde ise âşığın muradına erdiği, sevgilinin kalbini yumuşatmayı başardığı da görülür. Hayâlî, Hz. Dâvûd nasıl demiri mum gibi erittiyse²⁹ kendisinin de sevgilinin taş gibi sert kalbini yumuşattığını gururla ilan eder: *Dil-i sengîn-i yârı eyledim nerm/Egerçi âheni mûm etti Dâvûd* [Hayâlî, *Dîvân*, G6/3 (Tarlan, 1945: 121)]

Demirin yumuşatılması ya da eritilmesi, onu işlemenin ilk aşamasıdır. Bundan sonra kullanılan tekniğe göre dövülüp ya da kalıba dökülüp şekillendirilmesi gerekir. Demiri avucunda yumuşatıp ona kolayca şekil veren Hz. Dâvûd'un şekillendirmeyi de yine eliyle yaptığı anlaşılmaktadır. Nitekim bir *Kıyasü'l-Enbiyâ*'da onun demiri parmağına geçirip zırh ördüğü kaydedilmiştir (Cemiloğlu, 1994: 206). Hz. Dâvûd, işlediği demirlerden kılıç, kalkan, mızrak ve ok ucu gibi silahlarla -tencere kazan gibi (Kahraman vd., 2003: I-2/573)- çeşitli eşyalar yapmış olmalıdır. Ancak taradığımız edebî metinlerde onun üretimi olan zırh ve mızrak söz konusu edilmiştir. Hatta Hikmetî, zırhın ve mızrağın mucidinin Hz. Dâvûd olduğunu belirtir: *Câm-ı mey o reng ü eyvân mûcidi Cemşîd olup/Yapdı Dâvud nîze vü zırh-ı mücellâ ibtidâ* [İsmail Hikmetî, *Dîvân*, K6/45 (Sona, 2012: 199)]. Özellikle de Hz. Dâvûd'un zırh yapmasına -çeşitli amaçlarla- çokça gönderme yapılmıştır. Bu durumda *Kur'ân-ı Kerîm*'de Allah'ın Hz. Dâvûd'a zırh yapmayı öğrettiğini bildiren bir ayetin bulunması etkili olmuştur: "Ona, savaş sıkıntılarınızdaki sizi koruması için zırh yapmayı öğrettik. (*Kur'ân-ı Kerîm*, Enbiyâ 21/80)". Evliyâ Çelebi, Hz. Dâvûd'un ilk defa Câlût ile savaşırken giymek için zırh yaptığını kaydetmiştir. Onun imal ettiği zırhlardan bazılarının miras yoluyla Assâf ve Midlic'e intikal ettiğini, onların da bu zırhlar sayesinde çöl padişahı olduğunu, bu unvanı kaptırmamak için zırhları Osmanlılardan sakladıklarını belirtmiştir. Ayrıca Tâlût'un Hz. Dâvûd'un öğrencisi olduğu ve tolga (miğfer) yaptığı bilgisini vermiştir (Kahraman vd., 2003: I-2/561).

Bazı beyitlerde "Dâvûdî zırh" ifadesinin kullanılması, Hz. Dâvûd'un zırh imal etmesini ifade etmekle birlikte bu isimle bilinen özel bir zırh türü olabileceğini de düşündürmektedir. Ancak kaynaklarda bu yönde herhangi bir kayıt bulunmamıştır. Tasvir için kullanılan ifadelerden hareketle söz konusu beyitlerde bahsedilen zırhların Osmanlı döneminde kullanılan levha ve örme zırhlar³⁰ oluşu anlaşılmaktadır. Örneğin Mesîhî, kış mevsimini tasvir ettiği bir şiirinde suyun yüzeyini kaplayan buzu "Dâvûdî zırh" olarak tanımlamıştır: *Ger Dâvûdî zırhlar örtinüp âb-ı revân/Geh gümüştend harbler*

²⁹ Şair, beyitteki "mum et-" ifadesini "bir kişiyi kendisinden istenileni yapar hâle getirme" şeklindeki deyim anlamını da çağrıştıracak şekilde kullanmıştır.

³⁰ Osmanlılarda kullanılan zırhlar, vücudun muhtelif kısımlarını korumaya mahsus ayrı ayrı parçalardan ibaretti. Bunların tekniline zırh takımı denir ki şu parçalardan ibaretti: miğfer (tulga), zırh gömlek, zırh göğüslük, kolçak, eldiven, dizgeç, muharebelerde atlara giydirilen at alınlığı, at sağrı zırhı, at göğüslüğü, boyun kalkanı gibi parçalardır.

Osmanlı zırhları umumiyetle yekpare madenî levhalardan yapılmayıp zırhın bir kısmı kolay harekete müsait olmak için küçük demir halkaların birbirime geçirilmesi suretiyle örme olarak, diğer bir takımı da onar santim kadar boyunda ve müstatil (uzun dörtgen) şeklinde küçük madenî levhacıkların halkalarla birbirine tutturularak yapılırdı. Demir halkalı kısımlar vücudun nisbeten daha az mühim olan kısımlarını muhafazaya mahsus olup tehlikeli kısımlar madenî levhalarla örtülürdü. Bu suretle zırh gömlekler halka örmeli olup bazen bunların göğse gelen kısımları levhalarla takviye olunurdu (Pakalın, 1983: III/608).

peydâ ider çarh-ı dilîr [Mesîhî, *Dîvân*, K11/3 (Mengi, 1995: 51)]. Beyitteki suyun yüzeyini kaplayan buzun şekil itibarıyla metal plakaların birleşmesinden oluşan levha zırha karşılık geldiği açıktır.

Gelibolulu Mustafa Âli, bulutlarla kaplı gökyüzünü Dâvûdî zırh giymiş Rûyînten'e benzetmiştir: *Çerh dūd-ı pür-şerârundan ki pîrâhen giyer/Sanki Dâvûdî zırıhdur anı Rûyînten giyer* [Âli, *Dîvân*, G487/1 (Aksoyak, 2018: 742)]. Beyitteki hayâlde önce gökyüzünün âşığı ahının kıvılcımlarla dolu dumanından oluşan bir gömlek giydiğini belirtilmiş, daha sonra bulutlar, zırha; gökyüzü de Rûyînten'e³¹ benzetilmiştir. Bu benzetmede duman, bulut ve zırh arasındaki renk benzerliği etkili olmuştur. Ayrıca âşığın dumanındaki kıvılcımlarla, bulutların arasından yer yer görünen güneş ışıkları ya da çakan şimşeklerin parıltıları ve savaş alanında top patlamalarından veya metallerin birbirine çarpmasından oluşan kıvılcımlarla bunların parlak zırh yüzeyindeki yansımaları arasında da benzerlik kurulmuştur. Âli'nin hayâlinde yer verdiği zırh, yansımalara izin verecek bir yüzeye sahip olan metal plakaların birleşmesinden oluşan levha zırh olmalıdır. Metal levhaların, parlamaları yansıtabilmesi için de bu zırhın yüzeyinin -Hikmetî'nin yukarıdaki beytinde *zırh-ı mücellâ* ibaresiyle belirttiği gibi-parlatılmış olması gerekir. Beyitteki rûyînten kelimesi, silahın işlemediği vücut anlamıyla (bk. 30. dipnot) değerlendirildiğinde de Hz. Dâvûd'un zırhının onu giyen kişiye silahları etkisiz kılan mucizevi koruma sağladığı anlaşılmaktadır.

Bir diğer zırh çeşidi olan örme zırh da sevgilinin saç ile ilişkilendirilerek söz konusu edilmiştir. Ahmedî, Hz. Dâvûd ile Hz. Süleymân'ı birlikte andığı iki beytinde bütün mahlûkata hükmetmekle hükümün sahibi olan Hz. Süleymân ile sevgili arasında ve Hz. Dâvûd'un zırh örmesiyle sevgilinin saç örgüleri arasında ilgi kurmuştur. Her iki beyitte de zırh yapımının en büyük ustası Hz. Dâvûd'un bile öyle bir örgüyü öremediğini söyleyerek sevgilinin saç örgüsünün güzelliğini övmüştür: *Süleymân'sın velî Dâvud dahı/Saçuñ bigi zirih örmedi hergiz* [Ahmedî, *Dîvân*, G286/4 (Akdoğan, yty: 398)]; *İremedi vasl-ı deoletine Süleymân/Öremedi bir zırh saçı bigi Dâvud* [Ahmedî, *Dîvân*, G129/4 (Akdoğan, yty: 289-290)].

Şeyhî ise Hz. Dâvûd ve zırh ile sevgilinin saçını bir arada kullanmakla birlikte, aralarında yukarıdakilerden tamamen farklı bir ilgi kurmuştur. Aşk yolunun büyük mücadeleler gerektiren zorluklarla ve tehlikelerle dolu bir yol olduğunu ifade etmek için Hz. Mûsâ'nın asası ile Hz. Dâvûd'un zırh yapmasına göndermede bulunmuştur: *Acebdür ışk yolu kim nigârun zülfi derdinden/Asâ Mûsî düzetmişdür zırh Dâvûd idinmişdür* [(Şeyhî, *Dîvân*, G LVI/2 (Biltekin, 2018: 116)]. Şair beyitte sevgilinin saçının derdinden dolayı Hz. Mûsâ'nın asa yaptığını söyler. Sevgilinin saçının kıvrım kıvrım şekliyle yılan benzemesi dolayısıyla Firavun'un sihirbazlarının sihirle meydana getirdikleri yılanları, Hz. Mûsâ'nın ejderhaya dönüşerek bütün yılanları yutan asasıyla bertaraf etmesine telmihte bulunur. Beyitte âşık olarak konumlandırılan Hz. Mûsâ, sevgilinin yılan

³¹ Rûyînten, edebî metinlerde çoğunlukla İranlı şehzade İsfendiyâr'ı karşılamak üzere kullanılmaktadır. Ancak esasen bu kelime, güçlü bir beden yapısına, silahların darbelerinden etkilenmeyecek iri ve güçlü vücuda sahip olmak şeklindeki mitolojik bir özelliği betimler. Almanların Nibelungen Destanı'ndaki Siegfried, Yunan mitolojisindeki Akhilleus, Fars mitolojisindeki İsfendiyâr gibi farklı milletlerin efanelerinde bu tür özellikler taşıyan kişiler mevcuttur. Bunların ortak noktaları, gizemli ve güçlendirici bir sıvıda yıkanarak mucizevi bir şekilde silahın işlemediği tunç bir vücuda sahip olmaları ve bedenlerinde darbeye dayanıksız bir nokta bulunmasıdır (Ayrıntılı bilgi için bk. Yıldırım, 2008: 589-591). Bu ikilem, ölümsüzlüğü arayan insanoglunun ölüme çare bulamamasının göstergesi durumundadır.

benzeyen saçlarının -gönül kuşunu avlaması- tehlikesinden asa ile korunacaktır. Hz. Dâvûd ise söz konusu tehlikeden korunmak için zırh yapmıştır. Burada Hz. Dâvûd'un zırhının zikredilmesi, sevgilinin saçı ile olan şekil benzerliği dolayısıyladır. Ancak burada şairin ne tür bir saç stilini kastettiği belirtilmemiştir. Her ne kadar yukarıdaki örneklerde genellikle örülmüş saç ile örme zırh arasında bir ilgi kurulduğu görülse de yılan ile şekil benzerliği düşünülürken örülmemiş ama kıvrımlı bukleleri olan bir saç kastedildiği düşünülebilir. Nitekim Muhibbî de dağınık saçlarını görünce gümüş tenli sevgilinin üzerine Dâvûdî zırh giydiğini düşünmüştür: *San giyer ol sîm-ten üstine Dâvûdî zırh/Her kaçan eyler perîşân tagîdur giysûları* [Muhibbî, *Dîvân*, G2772/4 (Ak, 1987: 802)]. Necâtî de sevgilinin saçlarını çözmesi (örgülerini açması) hâlinde Dâvûd'un da zırh yapmasına gerek kalmayacağını, hatta onun adını bile anmayacağını söylemiştir: *Saçımı çöz ki zırh adın anmaya Dâvûd/Gözünü süz ki takınmaya Erdevân hançer* [Necâtî, *Dîvân*, K7/2 (Tarlân, 1997: 37)]. Bu beyitlerde de örülmüş değil de dağınık saçlar zırha benzetilmiştir. Buradaki dağınık saçın benzetileni de yine örme zırh olmalıdır.

Hz. Dâvûd'un işinin erbabı olması hasebiyle, ürettiği -diğer silah ve aletlerle birlikte- zırhların işlevsel ve sağlam olduğu tahmin edilebilir. Zira klasik Türk şiirinin kurguladığı sevgili, en üstün özelliklerle donatılmış olduğundan kurulan teşbihlerde benzetilenlerin en üstün unsurlar olması esastır. Bu çerçevede zırhın sağlamlığına gönderme yapan Celâlî, Ahmed Azîz'in Davudpaşa semtindeki kasrının güvenliğini ve sağlamlığını ifade etmek için onun Hz. Dâvûd'un zırhını kuşandığını belirtmiştir: *Yâhûd anda temekkûn zırh-ı Dâvûd'ı telebbüsdür/Gam etmez hamle aczinden mübârek eylesün Mevlâ* [Ebûbekir Celâlî, *Dîvân*, Tr.163/6 (Sarıkaya, 2008: 342)].

Evliyâ Çelebi, Hz. Dâvûd'un bunlardan başka tüfek ve kalkan da yaptığını kaydetmiştir. *Tuhfe* adlı tarihe dayandırarak verdiği bilgide tüfeğin mucidinin yine Hz. Dâvûd olduğunu bildirmiştir. Buna göre Hz. Dâvûd, demirden yaptığı iki tarafı delikli bu tüfeği ağzı ile üfleyip içindeki kurşun yerine şekillendirilmiş bir toprak parçasını (toprak tane) zararlı vahşi kuşlara atıp onları avlardı³² (Kahraman vd., 2003: I-2/563).

Çelebi, Hz. Dâvûd'un Nahçıvan demirinden kendi elleriyle yaptığı cilâli büyük bir kalkanın hâlâ (17. yüzyılda) Kudüs'te Sahratullah kubbesinin içinde sol taraftaki duvarda asılı olduğunu kaydetmiştir. Evliyâ, halkın bu kalkana yanlılıkla "âyine-i İskender (İskender aynası)" dediğini söyler. Ona göre Dâvûd Peygamber'den Murad Han (IV) zamanına kadar 2690 sene geçmiş olmasına rağmen bu kalkanın cilâsına toz topraktan bir zerre dahi isabet etmemiştir ve bu kalkan hâlâ nur gibi ışık saçmaktadır. Evliyâ Çelebi, bu durumu Dâvûd Peygamber'in bir mucizesi olarak görür (Kahraman vd., 2003: I-2/562).

Hz. Dâvûd'un Aşk ile İmtihanı

Hz. Dâvûd'dan bahseden bazı *Kısas-ı Enbiyâ*'larda onun aşkla sınanmasından bahsedilir. *Kur'ân-ı Kerîm*'de bulunmayan bu anlatı, bazı farklılıklarla *Kitâb-ı Mukaddes*'te³³ yer almaktadır. 14. yüzyılda kaleme alınmış yazarı bilinmeyen bir *Kısasü'l-*

³² "Ammâ *Tuhfe* nâm târihde yazmış kim tufengi ibtidâ yine Hazret-i Dâvûd demirden icâd edüp iki tarafı delikli olup ağzı ile üfleyüp içinde toprak dâne ile muzır vahşî kuşlara atup sayd ederdi, ba'dehû Cemşid bârûdu te'lif edüp bârûd ile atdı." (Evliyâ Çelebi, 2006: 302)

³³ *Kitâb-ı Mukaddes*'teki Batşeba anlatısında (bk. *Kitab-ı Mukaddes*, 2006: II. Samuel, 11 ve 12), İslam inancındaki peygamberlerin "ismet"; yani "günah işlemekten uzak olma" sıfatlarına uymayan bazı hususlar

Enbiyâ' da ve Hindî Mahmûd'un *Kısâsü'l-Enbiyâ'* sında³⁴ böyle bir sınamadan geçmeyi Hz. Dâvûd'un kendisinin istediği belirtilmiştir. Yukarıda anlatıldığı üzere ömrünü Allah'a ibadetle geçiren Hz. Dâvûd, kendi isminin de kutsal kitaplarda kıssaları kaydedilmiş olan Hz. İbrâhîm, Hz. İsmâ'îl, Hz. İshâk ve Hz. Yâ'kûb ile birlikte anılması için onlar gibi büyük bir imtihandan geçmeyi ister ve bu dileğini Allah'a iletir. Allah, onun bu dileğini kabul eder ve onu aşkla imtihan edeceğini ve imtihan günü geldiğinde ona bildireceğini söyler: *Dimiş Rahmâna Dâvûd gussa yirem/Cenâbundan her dem anı soraram // Hudâ ma'lûmı iken sor buyurmuş/Kitâb İbrâhîm u İsmâ'îl yazmış // Dahı İshâk u Ya'kûb zıkr olundu/Bile anlamadum ben gussa yindi // Beni de mübtelâ eyle belâya/Devâ virici sensin mübtelâya // Ki sabr idem belâya nite anlar/Bile olam olarla anılanlar // Hudâ Dâvûd'a dir virdüm belâyı/İder ışk ehline ol dem salâyı // İlâhâ duymazsam sen bilürsin /Dimiş bir gün sen belâyı görürsin // Dimiş kim râzıyam bir gün belâya/O günü bildire ben mübtelâya* [Hindî Mahmûd, *Kısâs-ı Enbiyâ'*, 5929-5936. beyitler (Karataş, 2013: 652-653). Ayrıca bk. Cemiloğlu, 1994: 206-207]. Bir gün Hz. Dâvûd gaptten gelen bir sesle o günün imtihan günü olduğu konusunda bilgilendirilir. Hz. Dâvûd kitabını toplayıp ibadet etmek amacıyla etrafındakileri gönderir ve mabedine girip kapıyı kapatır, yalnız başına kalır. Bu sırada önüne bir kuş konar, onu yakalamak ister, ancak kuş uçar gider. Hz. Dâvûd, kuşu yakalamak için pencereden dışarıya çıkar -bazı kaynaklara göre sarayın/mabedin çatısında- kuşu yakalamaya çalışırken evinin bahçesinde yıkanan bir kadın görür. Onu gören kadın gizlenmek için saçıyla vücudunu örtmeye çalışır: *Nidâ irmiş ki bu gündür o gün dir/Ki dersi istediün Dâvûd döğün dir // Kitâbın cem idüp mihraba girür/Sanur kendin ibâdet üzre olur // Gelür bir kuş görinür ileyine/Konar ol demde Dâvûdın önine // Acebler göricek diler ki duta/Uçuban revzeneden çıkdı öte // Dâvûd diledi kuş ardınca baka/O dem çatladı başında tırâka // Gözi rast geldi Uryâ avradına/Yunur imiş o dem bakmış tenine // Görüp hâtûn saçı ile bürinür/Dâvûd ol hâtûnun hüsnini görür // Güzelliğine dir akrân bulunmaz/Anun resminde bir servî salınmaz* [Hindî Mahmûd, *Kısâs-ı Enbiyâ'*, 5940- 5945. beyitler (Karataş, 2013: 653-654).]. Hindî Mahmûd'un ismini kaydetmediği bu kadının adı başka kaynaklarda Batşeba olarak kaydedilmiştir. Hz. Dâvûd bu kadına âşık olur ve onunla evlenmek ister. Ne var ki kadın evlidir. Kadın, Hz. Yûsuf'un neslinden, kocası Uryâ ise Hz. Yûsuf'un küçük kardeşi Bünyâmin (İbnyâmin) neslindedir ve Hz. Dâvûd'un ordusunda askerdir. Hz. Dâvûd, Uryâ'yı çağırır ve karısından ayrılmasını ister. Kendisine İsrailoğullarından hangi kadını isterse alıvereceğini belirtir. Ancak Uryâ, Batşeba'yı görmeden yaşayamayacağını, İsrailoğullarının bütün kadınlarının Batşeba'nın saçının bir kılı bile olamayacağını belirterek bu teklifi reddeder. Hz. Dâvûd, umutsuzluğa kapılır ve aşk derdiyle perişan olur: *O saç ki gördi Dâvûdı ider bend/Gönül kâkülüne dir oldı peyvend // Alur bakışı Dâvûd gönüni bil/Anun vafını nice eyleye dil // Olur âşık-ı şûrîdesi Dâvûd/Yakar ışk âteşi dir başına od // Gider zühâ ile takvâ nice tâ'at/Gidüben kendüden tak oldı tâkat // Sekiz gün kendüyi bilmez u yimez/Gelür başına aklı n'oldı bilmez // Nice gire elüme dir bu hatun/Nicesi ala idüm ırzı satun // O hatun eri Uryâyı kığırđı/Talâk vir hatuna lutf eyle didi // Benî İsrâ'îlîden nice zen sen/Dilerseñ alıvireyim sana ben // Dimiş ol er anun saçını bil sen/Ki bir mûyına değmez cümle-i zen // Yûsuf aslı durur hatun-ı devrân/Ölürem görmesem ben anı bir ân // Urûyâ İbnyâmin aslı imiş/Dimiş Dâvûd ki müşkil oldı bu iş // İder te'sîr-i ışk Dâvûda muhkem* [Hindî Mahmûd, *Kısâs-ı Enbiyâ'*, 5946- 5957. beyitler (Karataş, 2013: 654)]. Bu

bulunmaktadır. Bu sebeple olsa gerek çok az eserde söz konusu hadiseye temas edilmiştir. Onlarda da hadise İslamî düstura uygun olarak anlatılmıştır.

³⁴ Bu iki eserde Hz. Dâvûd'un kıssası, özellikle de Batşeba ile ilgili anlatı birbirine oldukça benzemektedir.

sırada Cebrâil³⁵ (as) gelir ve bir düşman ordusunun yaklaşmakta olduğu bilgisini verir. Hz. Dâvûd, Uryâ'nın komutasında yapar ve ordunun başında savaşa gönderir. Uryâ, savaşta ölür: *Ol ânda Cebre'îl geldi dinür hem // Dimiş belürdi küffârün çerisi/Gerek askere baş ola birisi // Çeri gönder helâk olına düşmen/Tedârük üzre olgıl dimiş sen // Urûyâyı ki serdâr kıldı Dâvûd/Depesinden çıkardı ışk-ıla od // O kâfir askeriyle ugraşurlar/Urûyâ dir gazâ içinde düşer // Şehîd olur nice gâzî müselmân/Dîn uğurına anlar virdiler cân Nigârdan çünkü işitdi şikâkı* [Hindî Mahmûd, *Kısâs-ı Enbiyâ*, 5957- 5962. beyitler (Karataş, 2013: 654-655)]. Daha sonra Hz. Dâvûd, Uryâ'nın eşiyle evlenmek ister ancak kadın onun bu isteğini kabul etmez. Israrlar sonucu kadın Hz. Dâvûd'un her zaman yanında bulunması ve oğlu olursa saltanatının onun olması sözünü alarak evlenmeye razı olur. Zira Hz. Dâvûd'un doksan dokuz eşi bulunmaktadır. Hz. Dâvûd, Batşeba'nın taleplerini kabul eder ve onunla evlenir. Bu evliliğinden bir oğlu dünyaya gelir. O da kendisinden sonra hükümdar ve peygamber olacak olan Hz. Süleyman'dır³⁶: *O hatunu dilemiş dindi ol dem/Dimiş hatun bile ben ana varmam // Dinür Dâvûdun artdı iştiyâkı/Nigârdan çünkü işitdi şikâkı // Gelüp Dâvûda Cebre'îl dimiş dir/Belân görmedi gayri bilesin bir // Ve İbrâhîm u İshâk ugramadı/Dâvûd bilür ki dermân bulamadı // Yine deryâ-yı ışk kılur temevvüc/Ki âşık vuslata irmeye ne güc // Yine Dâvûd diledi anı tekrâr/Ki ışk erine perde ola mı âr // Dimiş varur isem şartla varuram/Dimiş Dâvûd dahu ahde dururam // Benüm oğlum toga mülk ana dege/Hükûmet yaraşur beg oğlu bege // Ve her gece benüm ile olasın/Bu kavl üzre maksûdı bulasın // Zihî devlet ki matlûb eyle deye/Müddâm yanmakda âşık gam mu yeye // Nikâh olur bu şart üzre muhakkak/Murâd her kişiye viricidir Hak // Tokuz ay geçicek bir oğlu olmuş/Anun nâmına Süleymân konulmuş* [Hindî Mahmûd, *Kısâs-ı Enbiyâ*, 5963-5974. beyitler (Karataş, 2013: 655-656). Ayrıca bk. Cemiloğlu, 1994: 207].

Diğer kaynaklarda anlatıya sadece bu kadarıyla değinilmişken 14. yüzyılda kaleme alınmış yazarı bilinmeyen bir *Kısâsü'l-Enbiyâ*'da sürecin devamı ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Hz. Dâvûd bir gün mescitte ibadet ederken duvardan tırmanan iki kişi Hz. Dâvûd'un huzuruna gelir. Bu kişiler, birbirinden davacı olan iki kardeştir. Kardeşlerden biri, doksan dokuz koyunu olduğu hâlde, kendisinin sahip olduğu bir koyunu da elinden almaya çalışan diğer kardeşinden şikâyetçi olur ve ondan adaletle hükmetmesini ister. Hz. Dâvûd, bütün koyunları kendine almaya çalışmanın haksızlık olduğuna hükmeder. Bu kıssa, *Kur'ân-ı Kerîm*'de de yer almaktadır³⁷. *Kur'ân-ı Kerîm*'de

³⁵ Burada Cebrâil'in (as) isminin zikredilmesi, olayın kader olduğu vurgusunu pekiştirmek için olmalıdır.

³⁶ *Kitâb-ı Mukaddes*'te söz konusu aşk hikâyesi oldukça farklı bir şekilde anlatılmıştır. Buna göre "Hz. Dâvûd, ordusunu sefere gönderir ve kendisi Kudüs'te kalır. Sarayın damında gezinirken bir bahçede yıkanmakta olan bir kadın görür. Ordu komutanlarından Hittî Uriya'nın eşi olan Bat-Şeba adındaki bu güzel kadına âşık olur ve onu saraya getirir ve bir süre sonra kadın gebe kalır ve Hz. Dâvûd'a durumu bildirir. Hz. Dâvûd, Hittî Uriya'dan kurtulmak için onu yanına çağırır, eline ordu komutanına verilmek üzere bir mektup verir ve savaşa gönderir. Mektupta Uriya'nın en ön saflara konulması ve yalnız bırakılması emri verilmiştir. Böylece Hittî Uriya ölür. Yas süresi sonunda Hz. Dâvûd, Bat-Şeba'yı sarayına getirir. Bat-Şeba'nın bir oğlu olur, ancak doğumundan yedi gün sonra ölür. (*Kitâb-ı Mukaddes*, II. Samuel, 12/1-25)". Araştırmacılar, İsrailiyât kaynaklı bu hikâyenin ayrıntılarının bir peygamber için söz konusu olamayacağı noktasında hemfikirlerdir. Zira anlatı bu hâliyle İslam inancındaki peygamberlerin "ismet"; yani günah işlemekten uzak olma vasfına aykırı durumlar içermektedir. İslam âlimleri, Hz. Dâvûd ile ilgili bu rivayetleri dedikodu ve iftira olarak değerlendirmiştir. Hatta Hz. Ali, kıssaların anlattığı bu uydurma rivayetleri kabul ve nakledenlerin yüz altmış sopa vurularak cezalandırılacağını söylemiştir (bk. Atik, 2008: 64).

³⁷ Bu kıssa *Kur'ân-ı Kerîm*'de şu şekilde yer almaktadır: "(Ey Muhammed!), Sana davacıların haberi ulaştı mı? Mâbedin duvarına tırmanıp, Dâvûd'un yanına girmişlerdi de Dâvûd onlardan korkmuştu. 'Korkma! Biz birbirine hasım iki davacıyız, aramızda adaletle hükmet, haksızlık etme; bize doğru yolu göster.' dediler. Onlardan biri, 'Bu, kardeşimdir. Onun doksan dokuz koyunu var. Benimse bir tek koyunum var. Böyle iken

Hız. Dâvûd'un bu hadisedeki bazı hususları kendisi için bir sınama zannettiğine işaret edilmekle birlikte bu hususların ne olduğu açıkça belirtilmemiştir³⁸. Söz konusu *Kıssâsü'l-Enbiyâ'* da ise bu hadisenin Hız. Dâvûd'un Batşeba ile olan imtihanına dair bir hatırlatma olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Aslında iki melek olan bu kardeşlerin anlattıklarından kendi imtihanını hatırlayan Hız. Dâvûd, bu sınamada başarısız olduğunu düşünür. Kırk gün boyunca ağlar ve yöneticilik görevlerini yerine getiremez. Bu süreçte onun yerine hükümet işlerine Âsaf bin Berziyâ adındaki veziri bakar. Yasını sürdüren Hız. Dâvûd, "Bana yoldaş olacak, benimle birlikte ağlayacak birisi olsaydı ne güzel olurdu." diye dua eder. Onun bu duasını kabul eden Allah'ın emriyle dağlar, ağaçlar, havadaki kuşlar, yerdeki hayvanlar onunla birlikte ağlayıp dua ederler. Hız. Dâvûd on iki yıl boyunca affı için Allah'a yalvarır. Başını taşlara vurup nedamet getirdiği birgün Allah ondan dileğini söylemesini, ne isterse yerine getireceğini belirtir. O da yeryüzünde kendisinden başka kimsenin Allah'tan bir şey istememesini diler. Ancak Allah, bütün yaratıklar zaten Hız. Dâvûd'un affı için dua etmekte olduğundan, yine onun hatırına bu isteği kabul etmez. Bunun üzerine Hız. Dâvûd bir tepeye çıkıp üç kez ah eder ve Allah korkusuyla ağlayarak secdeye kapanır. O kadar uzun süre secdede kalır ki akan gözyaşlarından otlar biter. Hatta zamanla büyüyen otlardan başı görünmez olur. Bu süre zarfında ne bir lokma yemek yer ne de bir yudum su içer. Onun bu hâlini gören Allah meleklerini gönderir ve onların aracılığıyla "Ya Dâvûd, ne dilersin? Açsan doyurayım, çıplaksan giydireyim." der. Bunu duyan Hız. Dâvûd ağlayarak "Affet beni." diye karşılık verir. Allah, "Affedeyim, rahmet edeyim." der. Hız. Dâvûd bir kez ah eder, o ahın hararetiyle ağzından bir parça ateş çıkar ve o ateş, etrafındaki bütün otları yakar. Bundan sonra Allah'ın emriyle yanına gelen Cebrail (as) ona "Ya Dâvûd, Allah seni affetti, ayağa kalk." diye seslenir. Hız. Dâvûd, "Ya Cebrail, kıyamet gününde Uryâ benimle dava ederse ne yapayım?" diye sorar. Allah'ın huzuruna gidip gelen Cebrail (as), Allah'ın "Ya Dâvûd, kıyamet gününde seni Uryâ'nın eline vereyim, o da seni alıp benim huzuruma gelsin. Ben de ondan seni affetmesini isteyeyim. Seni affetmesi karşılığında ona rahmet edeyim." şeklindeki hükmünü iletir. Bu duruma sevinen Hız. Dâvûd Allah'a şükürler eder ve on iki yıldan sonra halkın arasına dönüp yine yönetim işleriyle meşgul olur. (Cemiloğlu, 1994: 207-208).

Sürecin sonunda Hız. Dâvûd'un böyle bir imtihana tabi tutulmaktan pişmanlık duyduğu anlaşılmaktadır. Nitekim bir gün Allah'a, "Ey Allah'ım, beni bu kazaya müptela kılmasaydın ne olurdu?" diye sorar. Bunun üzerine, "Ey Dâvûd, günah

'Onu da bana ver!' dedi ve tartışmada beni yendi.' dedi. Dâvûd, 'Andolsun ki, senin koyununu kendi koyunlarına katmak istemekle sana haksızlıkta bulunmuştur. Doğrusu ortakçılardan çoğu, birbirlerinin haklarına tecâvüz ederler. Yalnız iman edip de iyi işler yapanlar müstesna. Bunlar da ne kadar az!' dedi. Davud, kendisini denediğimizi sandı ve Rabbinden mağfiret dileyerek eğilip secdeye kapandı, tevbe edip Allah'a yöneldi. Sonra bu tutumundan dolayı onu bağışladık. Kuşkusuz yanımızda onun yüksek bir makamı ve güzel bir geleceği vardır. (Kur'ân-ı Kerîm, Sâd 38/21-25)".

³⁸ Kur'ân-ı Kerîm'deki bu kıssa, bazı farklılıklarla *Kitâb-ı Mukaddes*'te de yer almaktadır. *Kitâb-ı Mukaddes*'te Hız. Dâvûd'un Batşeba ile olan münasebeti bir günah olarak değerlendirilir. Peygamber Natan, Hız. Dâvûd'a gelir ve fakir adam ile zengin adam hikâyesini anlatarak işlediği günah konusunda onu uyarır. Böylece Hız. Dâvûd, yaptığı haksızlığı anlar, uzun süre Allah'a ibadet eder, yalvarır, yakarır ve sonunda affedilir. Anlatıdaki bütün hayvanları almak isteyen kişi ile Uryâ'nın bir eşini almak isteyen Hız. Dâvûd arasında benzerlik kurulmuş ve *-Kitâb-ı Mukaddes*'te anlatılan yakınlarının başına gelmiş olan kötü olaylar- Hız. Dâvûd'un Batşeba ile olan münasebeti sebebiyle cezalandırıldığı şeklinde yorumlanmıştır. Rabbanî kaynaklarsa yukarıdaki iddiaları reddeder ve Hız. Dâvûd'un günahsız olduğunu belirtir (bk. Kurt, 2009: 278-280).

işlemeden önce mescide beyler gibi giderdin, şimdi ise suç işlemiş kullar gibi gelirsin.” şeklinde İlahî bir hitap duyar (Cemiloğlu, 1994: 209). Bu cevapta Hz. Dâvûd’un söz konusu zorluklara gururu dolayısıyla muhatap olduğuna dair bir işaret söz konusudur.

Ahmedî’nin *İskendernâme*’sinde kadınlarla ilgili olumsuz fikirlerin paylaşıldığı bir bölümde, Hz. Dâvûd’u ağlatanın bir kadın olduğu vurgulanmıştır. Ancak samimiyeti ve sadakati kadınlar üzerinden sınanan tek peygamber Hz. Dâvûd değildir. Hz. Âdem, Hz. Süleymân, Hz. Yûsuf, Hz. Nûh ve Hz. Lût da benzer şekilde imtihan edilmişlerdir: *Avret itdi âşüfte Âdem bahtını/Avret aldurdı Süleymân tahtını // Avret-idi Yûsufi habse salan/Avret-idi Dâvudi nâlân kılan // Avret-idi Nûhdan i’râz iden/Avret-idi Lûtı terk idüp giden* [Ahmedî, *İskender-nâme*, 726-727-729. beyitler (Akdoğan, yty: sy)]. Bu ve benzer örneklerde “kadın”, aşkın karşılığı durumundadır. Genel olarak bütün insanların, peygamber kıssalarında da peygamberlerin, çeşitli “dünyalık nimetlerle ya da külfetlerle” Allah’ın emirlerine ve yasaklarına uyma noktasındaki sınırları zorlanmakta ve dirençleri sınanmaktadır. Bu noktada aşk da -örneğin mal ve iktidar hırsı gibi- insanı bu dünyaya bağlayan en güçlü duygulardandır. Kıssalarda genel olarak önce dünyalık olana (aşka) yenik düşme, sonrasında da hatasından dönüp Allah’ın affına mazhar olmaya çalışma söz konusudur. İnsanlara örnek olmak üzere gönderilen peygamberlerin kıssalarındaki bu süreç, kul olmanın ve kulun yaratıcısıyla olan ilişkisinin özeti gibidir.

Hz. Dâvûd’un Adaleti

Kur’ân-ı Kerîm’de Hz. Dâvûd hakkında yapılan vurgulardan biri de adalet ile ilgilidir. Nitekim bir ayette Hz. Dâvûd’un peygamber olarak gönderildiği hatırlatılarak doğrudan insanlar arasında adaletle hükmetmesi emredilmiştir: “Ey Dâvûd! Biz seni yeryüzünde halife yaptık. O hâlde insanlar arasında adâletle hükmet” (*Kur’ân-ı Kerîm*, Sad 38/26). Allah’ın Hz. Dâvûd’a yönelik bu emri, Hindî Mahmûd tarafından da vurgulanmıştır: *Buyurmuş Hak seni halife kılduk/Ki halk arasına sen eyle buyruk // Adalet üzere ol uyma hevâna/Kelâm-ı Hak işit dinildi sana* [Hindî Mahmûd, *Kısâs-ı Enbiyâ* 5814-5815. beyitler (Karataş, 2013: 643)].

Hz. Dâvud, İsrailoğullarına gönderilmiş kitap sahibi bir peygamberdi. Kendisine indirilmiş olan *Zebûr* o güne kadarki ilâhî emir ve yasaklarda değişiklik veya emir ve yasaklara ekleme yapmıyordu. Bu yüzden Hz. Dâvûd, -aşağıdaki beyitte de belirtildiği üzere- *Tevrât*’ın hükümlerini uygulamış ve adaleti bu hükümler çerçevesinde sağlamıştır: *O Tevrât hükmi üzre adl ider dir/ Bu minvâl üzere olmuş emr-i takdîr* [Hindî Mahmûd, *Kısâs-ı Enbiyâ*, 5926. beyit (Karataş, 2013: 652)].

Kur’ân-ı Kerîm’de Hz. Dâvûd’un bakıp hüküm verdiği iki davadan bahsedilmiştir. Bunlardan biri, yukarıda ayrıntıları verilmiş olan doksan dokuz koyunu olduğu hâlde, diğerinin elindeki bir koyunu almaya çalışan iki kardeşin davasıdır. Diğer dava ise geceleyin bir tarladaki ekine zarar veren koyunların sahibi ile tarla sahibi arasındaki anlaşmazlıktır. Bu davada Hz. Dâvûd ile oğlu Hz. Süleymân, farklı hükümler vermişlerdir. Hz. Dâvûd, koyunların tazminat olarak tarla sahibine verilmesine hükmeder. Hz. Süleymân ise, ekinin koyun sahibinde kalıp eski hâline gelene kadar tarla sahibinin tarla sahibinin tazminat olarak koyunların sütünden yararlanmasının her iki taraf için de daha uygun olduğunu düşünür. Oğlunun bu hükmünü beğenen Hz. Dâvûd, kendi görüşünden vaz geçmişti (Cemiloğlu, 1994: 208; Yazır, 2007: V/458-459): “Dâvûd ve Süleymân’ı da (hatırla). Hani onlar ekin hakkında hüküm veriyorlardı. Bir

topluluğun koyun sürüsü, geceleyin başıboş bir vaziyette bu ekinin içine dağılıp ziyan vermişti. Biz de onların hükmüne tanık idik. Biz onu(n hükmünü) hemen Süleymân'a bildirmiştik; (zaten) her birine hüküm ve ilim vermiştik. (*Kur'ân-ı Kerîm*, Enbiyâ 21/78-79)". Bu davada Hz. Süleymân'ın verdiği hükmün babası Hz. Dâvûd'un hükmünden daha isabetli olduğu dikkati çekmektedir.

Hz. Dâvûd'un mülkünün Hz. Süleymân'a Kalması

Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Dâvûd'un nesebi³⁹ hakkında ayrıntılı bilgi bulunmadığı gibi çocukları hakkında da -Hz. Süleyman⁴⁰ hariç- herhangi bir bilgiye rastlamak mümkün değildir. Kendisi hükümdar olan Hz. Dâvûd'un mülkü ve hükümdarlığı kendisi gibi peygamber olan oğlu Hz. Süleymân'a kalmıştır. Abdî, Allah'ın Hz. Dâvûd'un mülkünü Hz. Süleymân'a verdiğini belirtmiştir: *Kimine virür kimine mâni' olur ol Ganî/Viren oldur Süleymâna dahı Dâvûd mülkini* [Abdî, *Termîmü'l-İnkisâr*, 377. beyit (Oktar, 2019: 226)]. Hindî Mahmûd ise bu süreci daha detaylı olarak ele alarak irsiyet yoluyla şahlığın Hz. Dâvûd'dan Hz. Süleymân'a geçtiğini belirtir. Bütün mahlûkât Hz. Süleymân'ın hükümdarlığını mutlulukla karşılamıştır. İsrailoğullarını toplayıp hükümdarlığın babasından kendisine geçtiğini ilan etmiştir: *Süleymâna irer irs ile şahlık/İrer mahlûka cümle şâdmânlık // Süleyman tahtına oturdu ol gün/Ki bildiler o günü il ile gün // Benî İsrâ'îli eyledi ihzâr/Gelüben cem' olurlar yâr u agyâr // Babam mülkinüze peygamber idi/Cihân dolusu tahkîk bir er idi* [Hindî Mahmûd, *Kısâs-ı Enbiyâ*, 6084-6087. beyitler (Karataş, 2013: 664-665)].

14. yüzyılda yazılmış bir *Kısâsü'l-Enbiyâ*'da bu süreç hakkında oldukça ayrıntılı bilgiler bulunmaktadır. Buradaki bilgilere göre Hz. Dâvûd'un on oğlu bulunmaktadır. Hz. Dâvûd, Hz. Süleymân'ın davalardaki isabetli görüşlerini ve hükümlerindeki keskin zekâsını görünce hükümdarlığın ve peygamberliğin varisi olduğunu anlar. Henüz hayattayken bir yüzük taşı(?) aracılığıyla varisini tayin etmek ister. Hz. Âdem'in cennetten getirdiği bu taşın üzerinde dördü İbranice, dördü Süryanice ve dördü Arapça olmak üzere on iki isim yazılıdır. Hz. Dâvûd, oğullarından bu isimleri okumalarını ister ve okuyanın kendisinden sonra peygamber olacağını belirtir. Bu yazıyı kardeşleri okuyamazken Hz. Süleymân eline alır almaz hemen okur. Bunun üzerine yüzüğü Hz. Süleymân'a verip kendi ibadetle meşgul olur (Cemiloğlu, 1994: 208-209).

Hem baba-oğul olmaları hem de halef-selef olmaları hasebiyle Hz. Dâvûd ile Hz. Süleyman'ın adı beyitlerde sık sık birlikte geçmektedir: *Ögreden Dâvûda munca lafz u savt u nağmeyi/ Geh Süleymâna bu vahş u tayrı fermân eyleyen*[*Mevlânâ Himmetî Dîvânı* G167/5 (Emre, 2019, 317)]; *Mîr Sülmân-ı Süleymân-kadr ü Âsaf-ma'rifet/ Kim halîfe itdi cihâna Hak anı Dâvud-vâr* [*Ahmedî Dîvânı* KXXV/32 (Akdoğan, yty, 72)]; *Başına urdı-y-ısa Hüdhüdün*

³⁹ Kur'an'da Hz. Dâvûd'un Hz. Nûh soyundan geldiği bilgisi yer almaktadır: "Biz ona İshak ve Ya'kûb'u da armağan ettik; hepsini de doğru yola ilettik. Daha önce de Nûh'u ve onun soyundan Dâvûd'u, Süleyman'ı, Eyyûb'u, Yûsuf'u, Mûsâ'yı ve Hârûn'u doğru yola iletmıştik. Biz, iyileri böyle ödüllendiririz. (*Kur'ân-ı Kerîm*, En'am 6/84)".

⁴⁰ "Biz Dâvûd'a Süleyman'ı armağan ettik. O ne iyi kuldu! Yönü hep Allah'a dönüktü. (*Kur'ân-ı Kerîm*, Sâd 38/30)" Sad 38/30; "Dâvûd'u ve Süleyman'ı da an; "Şüphesiz biz Dâvûd'a ve Süleyman'a da bir ilim verdik. 'Bizi mümin kullarının birçoğundan üstün kılan Allah'a hamdolsun!' dediler. Süleyman Dâvûd'un yerine geçti. Dedi ki: 'Ey insanlar! Bize kuş dili öğretildi ve bize her şeyden gerektiği kadar verildi. Doğrusu bu apaçık bir lütuftur.' (*Kur'ân-ı Kerîm*, Neml 27/15-16); "Biz, onların her birine hüküm (hükümdarlık, peygamberlik) ve ilim verdik. (*Kur'ân-ı Kerîm*, Enbiyâ 21/78)"

Süleymân tâc, Getürdi nagme-i Dâvûddan nişân bülbül [Ahmedî Dîvânı LVI/7 (Akdoğan, yty: 140)].

Ölümü

Tevrat' ta Hz. Dâvûd'un MÖ 1048 yılında Hebron'da Yehuda hanedanının başına kral olarak tayin edildiği ve onun ölümünden sonra MÖ 1015 yılında Hz. Süleyman'ın başa geçtiği bilgisi yer almaktadır. Buna göre Hz. Dâvûd, MÖ 1048-1015 yılları arasında hükümdarlık yapmıştır. Bazı kaynaklarda ise bundan farklı olarak Hz. Dâvûd'un MÖ 1005-936 yılları arasında hükümdarlık yaptığı kayıtlıdır (bk. Nânâ, 2008: 162).

Hz. Dâvûd, *Kitâb-ı Mukaddes'e* göre yetmiş yıl yaşamıştır. Otuz yaşında hükümdar olmuş ve kırk yıl hüküm sürmüştür. 14. yüzyılda kaleme alınmış olan bir *Kısâsü'l-Enbiyâ'*ya göreyse yüz yıl ömür sürmüştür. Eserdeki anlatıya göre Hz. Dâvûd'un ömrü aslında altmış yıldır. Hz. Âdem ölümün ne olduğunu öğrenmek isteyince Allah ona peygamberlerle velilerin ruhlarını gösterir. Hz. Âdem, kendi ömrünün bin yıl, Hz. Dâvûd'un ömrününse altmış yıl olduğunu öğrenince kendi ömründen kırk yılını Hz. Dâvûd'a bağışlar⁴¹ (Cemiloğlu, 1994: 136). Böylece Hz. Dâvûd'un ömrü yüz yıl olur.

Bir *Kısâsü'l-Enbiyâ'*ya göre Hz. Dâvûd, Allah'ın kendisine takdir ettiği ömrünü yaşadktan sonra tahtını oğlu Hz. Süleymân'a bırakır. Onun hükümdarlığından emin olup mutlu bir şekilde kalan ömrünü Allah'a ibadetle geçirmek amacıyla inzivaya çekilmek ister. Bu düşünceyle bir dağ üzerinde bulunan hücreğine doğru ilerlerken Azrail (as) gelir ve Hz. Dâvûd'a ömrünün bittiğini, Allah'ın emriyle canını alacağını bildirir. Hz. Dâvûd, hücreğine varana kadar kendisine izin vermesini ister. Ancak Azrail (as), "Ferman yok!" diyerek ömrünü uzatma izni olmadığını belirtir ve hücreye giden merdivenlerde Hz. Dâvûd'un canını alır (Kösece, 2006: 46).

Başka bir *Kısâsü'l-Enbiyâ'* da ise Azrail'in (as) insan suretinde Hz. Dâvûd'un evine geldiği kayıtlıdır. Ancak bu sırada Hz. Dâvûd evde değildir. Bu sebeple Azrail'i (as) Batşeba karşılar ve ne istediğini sorar. Azrail (as), Batşeba'nın sözlerinin kendisine hoş geldiğini ve onunla konuşmak için geldiğini söyler. Batşeba, kendisinin yabancı bir erkekle konuşamayacağını belirterek Hz. Dâvûd gelmeden gitmesini ister. Azrail (as), onun söylediklerini gülerek dinler ve aslında bir iş için geldiğini, Hz. Dâvûd'dan da korkmadığını söyler. Bu sırada Hz. Dâvûd gelir. Azrail (as), Hz. Dâvûd'un yanına gider, Allah'ın selamını kendisine iletir ve ruhunu alır. Batşeba o zaman o kişinin Azrail (as) olduğunu anlar. Bu sırada orada olduğu anlaşılan Hz. Süleymân kardeşlerine haber gönderir. Gelince babalarının öldüğünü görürler ve ağlayıp feryat ederler. Hava sıcak olduğu için Hz. Süleymân'ın isteğiyle kuşlar kanatlarını açıp gölge ederler. Bazı kuşlar da Hindistan'a gidip müşk/misk getirirler ve Hz. Dâvûd'un kefenine koyarlar. Bu sebeple Hz. Dâvûd'un mezarı misk kokmaktadır ve kıyamete kadar da böyle kokmaya devam edecektir (Cemiloğlu, 1994: 209-210).

⁴¹ Anlatının devamında ömrünün sonlarına doğru melekler Hz. Âdem'e ölümünün yaklaştığını söylerler. Ancak o, daha kırk yılı olduğunu belirtir. Melekler de o kırk yılı daha önce Hz. Dâvûd'a verdiğini hatırlatırlar. O anda Allah'tan bir nida gelir ve -söz konusu kırk yılı her ikisine de vererek Hz. Âdem'in ömrünü bin yıl, Hz. Dâvûd'un ömrünü ise yüz yıl olarak takdir ettiğini söyler (Cemiloğlu, 1994: 136).

Sonuç

Kur'ân-ı Kerîm' de Hz. Dâvûd'un hayatına dair çok az bilgi yer almaktadır. Türkçe yazılı metinlerde ise Hz. Dâvûd'un hayatının her aşamasına dair detaylı bilgiler verildiği görülmektedir. Bu metinleri, estetik kaygıdan çok bilgi verme amacı güden kısâsu'l-enbiyâ (peygamber kıssaları) türündeki manzum ya da mensur eserler ve estetik endişelerle oluşturulmuş şiirler olmak üzere iki gruba ayırmak mümkündür. Temel amacı bilgi vermek olan kısâsu'l-enbiyâlarda, türün anlatım karakteristiğine uygun olarak Hz. Dâvûd'un hayatı, bir kronolojiye dayalı olarak ve bir bütünlük oluşturacak şekilde - çoğu zaman da genel hatlarıyla- aktarılmıştır. Kısâsu'l-enbiyâlardaki bilgilerin kaynağı temelde *Kur'ân-ı Kerîm* ve Hz. Peygamber'in hadisleri olmakla birlikte *Kitâb-ı Mukaddes* kaynaklı anlatılardan da geniş bir şekilde yararlanılmıştır. Sanatsal metinlerde ise onun Câlût'u yenmesi, sesinin güzel oluşu, ibadetlerine bütün malûkatın eşlik etmesi, aşk ile imtihan edilmesi, peygamberliği yanında adeletle hükmeden bir yönetici olması, demircilikteki mahareti gibi yönleri sanatın mecazlar dünyası içerisinde çokça işlenmiştir.

Anlatılarda, başka peygamberlerin hayat öykülerinde de görülen türden, daha küçük yaşlarından itibaren olağanüstü bir insanın gelişini, sonraki yıllarda yapacaklarını müjdeleyen bazı olağanüstü vasıflarla donatıldığı görülmektedir. Daha çocuk yaşta Câlût ile girdiği mücadele münasebetiyle zayıf ile güçlü, hak ile batıl, doğru ile yanlış, adalet ile zulüm arasındaki mücadelenin sembolü olmuştur. Ona karşı kazandığı zaferle, hak yolda yürüyen, adaletin ve doğruluğun tarafında olan kişinin, ne kadar zayıf, ne kadar güçsüz olursa olsun karşısına çıkan zalimlerin devasa bedenlerini tek hamlede yıkacağına olan inancını pekiştirmiştir. Bu fiziksel kudreti ve becerisiyle kral olmuş, İsrailoğullarını Kudüs merkezli sistemli bir devlet etrafında toplamıştır. Hükümdarlıklar birlikte kendisine peygamberlik verilmiş, dört büyük kutsal kitaptan biri olan Zebûr tebliğ edilmiştir. Allah'ın bir mucizesi olan güzel sesiyle okuduğu Zebûr ayetleriyle sadece insanları değil, canlı/cansız bütün yaratıkları da etkilemiştir. Kutsal kitaplarda ismi anılan büyük peygamberlerden biri olmak istemiş, bunun için de bir imtihana tabi tutulmayı istemiştir. Dileği kabul edilmiş ve aşkla sınanmıştır. Bu süreçte yaşadıklarıyla -çeşitli sanatsal üretimlerde sıklıkla işlenen- bedenden ruha, tenden içe, nefisten gönüle doğru bir evrilme/dönüşüm yaşamıştır. Hayatını ibadetlerine vakfetmiş, Allah onun bu teslimiyetini karşılıksız bırakmamış, içten ve samimi ibadetlerine bütün mahlûkat eşlik etmiştir. Bu durum, bütün mahlûkata hükmeden, onların dilinden anlayan oğlu Hz. Süleyman'ın söz konusu yeteneğinin öncülü olarak da yorumlanabilir. Kuş dilini bilmek olarak tanımlanan bu meziyet, ilm-i ledün sahibi olma karşılığı olarak kullanılmıştır. Bir başka mucizesi olan demirin onun elinde hamur gibi yumuşacık olması, -demirin ancak yüksek ateşte ısıtılınca yumuşamasından hareketle- aşk ateşinde yanmanın ödülü/karşılığı olarak verilmiş gibidir.

Hz. Dâvûd'a telmihte bulunulan metinlerin çoğunlukla aşk konulu şiirler olduğu görülmektedir. Bu metinlerde onun bu serüvenine işaret edercesine çoğunlukla içtenlik ve etkileycilik hissini ağır bastığı dikkati çekmektedir.

Kaynaklar

- Ak, C. (1987). *Muhibbî Dîvânı*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
Akdoğan, Y. (yty). *Ahmedî Dîvân*. Ankara: Kültür Bakanlığı e kitap. (ET:31.12.2019)
<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10591,ahmedidivaniyasarakdoganpdf.pdf?0>

- Akdoğan, Y. (yty). *Ahmedî İskender-nâme*. Ankara: Kültür Bakanlığı e kitap (ET:03.01.2019 <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10667,ahmediskendernameyasarakdoganpdf.pdf?0>)
- Aksoyak, İ. H. (2018). *Gelibolulu Mustafa Âlî Dîvânı*. Ankara: Kültür Bakanlığı e kitap. (ET:01.01.2019 <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/58695,gelibolulu-mustafa-ali-divanipdf.pdf?0>)
- Akyüz, K. vd. (1958). *Fuzûlî Türkçe Dîvân*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Arslan, M. (2004). *Antepli Aynî Dîvânı*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Atik, B. (2008). *Kral ve Peygamber Olarak Dâvûd (as) ve Süleyman (as) Kıssalarıyla Verilmek İstenen Mesajlar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, A. (2009). *Hanyalı Nûrî Osman ve Dîvânı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayak, C. (2017). *Sehâbî Dîvânı*. Ankara: Kültür Bakanlığı e kitap (ET: 01.01.2020 <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55746,sehabi-divanipdf.pdf?0>)
- Biltekin, H. (2018). *Şeyhî Dîvânı*. Ankara: Kültür Bakanlığı e kitap (ET: 29.12.2019 <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/61044,seyhi-divanipdf.pdf?0>)
- Buhârî (1987). *Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi*. (Haz. Mehmed Sofuoğlu). İstanbul: Ötügen Neşriyat.
- Burmaoğlu, H. B. (1983). *Lâmi'î Çelebi Dîvânı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
- Cemiloğlu, İ. (1994). *14. Yüzyıla Ait Bir Kısas-ı Enbiyâ Nüshası Üzerinde Sentaks İncelemesi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Çavuşoğlu, M. (1979). *Amrî Dîvânı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Çavuşoğlu, M.- Tanyeri, M. A. (1987). *Zâtî Dîvânı- Gazeller Kısmı*. C.3. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Çavuşoğlu, M.- Tanyeri, M. A. (1989). *Üsküplü İshak Çelebi- Dîvânı*. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Yayınları.
- Eldemir, M. (2011). *Muhammed bin Yusuf: Kısasu'l-Enbiya I (İnceleme-Metin-Dizin)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Emre, A. (2019). *Mevlânâ Himmetî Dîvânı ve Bağlamı Dizin*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacı Bayram Veli Üniversitesi.
- Erdoğan, M. (2017). *Bursalı Rahmî Dîvânı*. Ankara: Kültür Bakanlığı e kitap (ET: 01.01.2020 <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55910,bursali-rahmi-divanipdf.pdf?0>)
- Ergin, M. (1980). *Kadı Burhaneddîn Dîvânı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Evliya Çelebi b. Derviş Mehmed Zillî (2006). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi (Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat 304 Numaralı Yazmanın Transkripsiyonu-Dizini)*. I. Kitap. (Haz. Robert Dankoff, Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gürkan, S. L. (2013). "Zebûr". *İslam Ansiklopedisi*. (c. XLIV, ss.171-173). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Harman, Ö. F. (1988). "Ahd-i Atık". *İslam Ansiklopedisi*. (c. I, ss. 494- 501). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

- Harman, Ö. F. (1994). "Dâvûd". *İslam Ansiklopedisi*. (c. IX, ss.21-24). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Harmancı, M. E. (2017). *Süheylî Dîvânı*. Ankara: Kültür Bakanlığı e kitap (ET: 01.01.2019 <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55750,suheyli-divanipdf.pdf?0>)
- Hindî Mahmûd. (2013). *Kısâs-ı Enbiyâ- Peygamber Kıssaları*. (Haz. Ahmet Karataş). İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- İpekten, H. (2019). *Na'ilî-i Kadîm Dîvânı*. Ankara: Kültür Bakanlığı e-kitap. (ET: 29.12.2019 <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/67155,naili-i-kadim-divanipdf.pdf?0>)
- Kahraman, S. A. – Dağlı, Y. (2003). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*. C. I (2. Kitap). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Karabacak, M. (2018). Kur'an ve Hadisler Bağlamında Hz. Dâvûd'un Örneği. *Mütefekkir*, S: 5/9, s. 185-202.
- Karacan, T. (1991). *Bosnalı Alaeddin Sâbit- Dîvân*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- Karaköse, S. (2019). *Nev'î-zâde Atâyî Dîvânı*. Ankara: Kültür Bakanlığı e kitap (ET: 29.12.2019 <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55734,nevi-zade-atayi-divanipdf.pdf?0>)
- Kitab-ı Mukaddes -Eski ve Yeni Ahit-* (2006). İstanbul: Kitab-ı Mukaddes Yayınları.
- Kösece, K. (2006). *Kısâs-ı Enbiyâ (v. 157a-236b) Transkripsiyon, İnceleme, İndeks*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Kurt, A. O. (2009). "İki Kral - İki Hikâye: Kral Saul ve Kral Davut, -Tarih ve Mitoloji Işığında Bir Okuma-". *Milel ve Nihal*, S: 6/1, s. 261-287.
- Kurt, A. O. (2010). "Tâlût". *İslam Ansiklopedisi*. (c. IXL, ss. 552-553). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Kutlar Oğuz, F. S. (2017). *Arpaemîni-zâde Mustafâ Sâmi Dîvânı*. Ankara: Kültür Bakanlığı e kitap (ET: 01.01.2019 <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56084,arpaeminizade-mustafa-sami-divanipdf.pdf?0>)
- Küçük, S. (1994). *Bâkî Dîvânı Tenkitli Basım*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Nânâ, M. (2008). *Yahudi Tarihi*. (Çev.: D. Ahsen Batur). İstanbul: Selenge Yayınları.
- Mengi, M. (1995). *Mesîhî Dîvânı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Oktar, C. (2019). *Abdî'nin Termîmü'l-İnkisâr Adlı Mesnevisi (İnceleme-Metin)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi.
- Özenç, Y. (2008). *Şeyh Hüsâmeddîn-i Uşşâkî Dîvânı Transkripsiyonlu Metin*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Özer, H. (2006). *Kısâs-ı Enbiyâ (v. 81a-159b) Transkripsiyon, İnceleme, İndeks*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Özmen, M. (2001). *Ahmed-i Dâ'î Divanı (Metin-Gramer-Tıpkıbasım)*. II C. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Pakalın, M. Z. (1983). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. III C. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Sarıkaya, E. (2008). *Ebubekir Celâlî Divanı: Karşılaştırmalı Metin-İnceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi.

- Sona, F. (2012). *İsmail Hikmetî ve Dîvânı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Taberî (1991). *Milletler ve Hükümdarlar Tarihi*. V C. (Çev.: Zâkir Kadirî Ugan, Ahmet Temir). İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Tarlan, A. N. (1945). *Hayâlî Bey Dîvânı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Tarlan, A. N. (1970). *Zâtî Dîvânı- Gazeller Kısmı*. C.2. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Tarlan, A. N. (1997). *Necâti Bey Dîvânı*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Tulum, M. - Tanyeri, M. A. (1977). *Nevî Dîvân- Tenkidli Basım*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Matbaası.
- Üzgör, T. (1991). *Fehîm-i Kadîm Hayatı, Sanatı, Dîvânı ve Metnin Bugünkü Türkçesi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Yazır, M. H. (2007). *Hak Dini Kur'an Dili*. X C. (Sadeleştirenler: İsmail Karaçam, Emin Işık, Nusrettin Boelli, Abdullah Yücel). İstanbul: Zehraveyn Yayıncılık.
- Yıldırım, N. (2008). *Fars Mitolojisi Sözlüğü*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Zavotçu, G. (2013). *Klasik Türk Edebiyatı Sözlüğü*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Elektronik Kaynaklar:

- <https://www.commonswikimedia.org>
- <https://www.diccionariodesimbolos.com>
- <https://www.en.wikipedia.org>
- <https://www.espanol.ucg.org>
- <http://www.preguntasantoral.es>
- <https://www.unique-canvas.com>
- <https://www.wikiart.org>
- <https://www.wikimedia.org>

